

İstanbul Sözleşmesi'ne Lezbiyen Müdahale

İstanbul Sözleşmesi'nin
LBT Kadınları
Koruyacak Şekilde
Uygulanması Hakkında
Araştırma

Nisan 2024

**EUROCENTRALASIAN
LESBIAN*COMMUNITY**

İstanbul Sözleşmesi'ne Lezbiyen Müdahale

İstanbul Sözleşmesi'nin LBT Kadınları Koruyacak Şekilde Uygulanması Hakkında Araştırma

2024

**Funded by
the European Union**

Yazarlar: Ruth M. Mestre i Mestre, Valensiya Üniversitesi ve Sara De Vido, Venedik Üniversitesi

Hakemler: Ilaria Todde (EL*C), Stephanie Futter Orel (WAVE), Anca Ciupa (WAVE)

Düzeltilme: Maureen Lakeman

Grafik tasarım: Denisa Nistor, Silvia Casalino

Bu rapora atıfta bulunurken aşağıdaki alıntıyı yapmanızı öneririz:

Mestre i Mestre R., De Vido S., EL*C (2024): İstanbul Sözleşmesine Lezbiyen Müdahale: Sözleşmenin LBT Kadınları Koruyacak Şekilde Uygulanması Hakkında Araştırma

Copyleft: Bu çalışma Creative Commons Lisansı altında lisanslanmıştır: Attribution - Noncommercial - Share Alike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) Materyali herhangi bir ortamda veya formatta kopyalayabilir ve yeniden dağıtabilirsiniz. Ayrıca remiks yapabilirsiniz,

Eğer böyle bir durum söz konusuysa, katkılarınızı orijinaliyle aynı lisans altında dağıtmalısınız. Materyali kopyalamak, yeniden düzenlemek veya remikslemek, dönüştürmek ve üzerine inşa etmek istiyorsanız, EL*C'ye uygun şekilde atıfta bulunmalı, lisansa bir bağlantı vermeli ve değişiklik yapıp yapılmadığını belirtmelisiniz. Bunu makul herhangi bir şekilde yapabilirsiniz, ancak EL*C'nin sizi veya kullanımınızı onayladığını gösteren herhangi bir şekilde yapamazsınız. Bu çalışmayı hiçbir koşul altında ticari amaçlarla kullanamazsınız.

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. Ancak ifade edilen görüş ve düşünceler sadece yazar(lar)a aittir ve Avrupa Birliği veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüşlerini yansıtmak zorunda değildir. Ne Avrupa Birliği ne de EACEA bunlardan sorumlu tutulamaz.

Eurocentralasian Lesbian Community - EL*C, lezbiyen feminist ve uluslararası bir ağıdır. Lezbiyenlere odaklanan kendi araştırmalarımızı yayınlıyoruz ve politika ve yasalar oluşturulurken lezbiyen ihtiyaçlarının görünür olmasını, duyulmasını ve dikkate alınmasını sağlamak için savunuculuğumuzla kurumsal düzeyde varız. Daha fazla bilgi için lütfen web sitemizi ziyaret edin: www.lesbiangenius.org*

İÇİNDEKİLER

İstanbul Sözleşmesi'ne Lezbiyen Müdahale (LBT Kadınları Koruyacak Şekilde Uygulanması Hakkında Araştırma)	4
I- ANALİZİN ARKA PLANININ BELİRLENMESİ.....	6
A. Terminoloji	6
B. Metodoloji.....	9
II- TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDETE KARŞI BÜTÜNCÜL MÜDAHALENİN LEZBİYENLERİ KAPSAYACAK ŞEKİLDE GENİŞLETİLMESİ.....	11
A. Koruma ve izleme sürecini iyileştirmek için araştırma ve veri toplama.....	11
B. Entegre politikalar ve sivil toplumun rolü	17
C. Kurumsal ayrımcılık ve şiddet ile mücadele için çalışanların eğitimi	19
III. İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NİN ASLİ HÜKÜMLERİNİN LEZBİYENLERİ KAPSAYACAK ŞEKİLDE İNCELENMESİ.....	24
A. Çözüm stratejileri geliştirilmesi	25
LBT kadınlara ve non-binarylere yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet tablosu	26
B. Lezbiyen bir anlatı bulmak.....	30
IV. SON SÖZLER.....	35
EK I - Politika ve Kurumsal Eylemler için Tavsiyeler	36
EK II - GREVIO ÜLKE RAPORLARININ ANALİZİ	40
EK III KAYNAKÇA VE BAŞVURULAN RAPORLAR.....	55

İstanbul Sözleşmesi'nin LBT Kadınları Koruyacak Şekilde Uygulanması

Ruth M. Mestre i Mestre, Valensiya Üniversitesi, İspanya
Sara De Vido, Venedik Ca' Foscari Üniversitesi, İtalya

LBT kadınlara ve non-binary (NB) kişilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, 2011 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ("**İstanbul Sözleşmesi veya İS**") çerçevesinde engellenmeli ve şiddet mağdurları korunmalıdır.¹ İstanbul Sözleşmesi Madde 4/3 uyarınca, taraflar sözleşmenin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve diğer statüler açısından herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını güvence altına almakla yükümlüdür.² Dianne Otto'nun önerdiği üzere, uluslararası yasal çerçeve oluşturmak toplumumuzdaki yerleşik eşitsizliklere meydan okumamızı ve toplumsal dayanışmayı inşa etmemizi sağlayabilir. Uluslararası hukuku *kuirleştirerek (queering)*, "uluslararası hukukun eşitsiz güç, kaynak ve bilgi ilişkilerini pekiştirmek amacıyla nasıl kullanıldığı ve buna nasıl karşı konulabileceği" üzerine önemli bakış açıları sunabiliriz.³

Bu rapor, LBT kadınların ve non-binarylerin haklarının, kadın haklarının korunmasına ilişkin yasal çerçeve içerisinde ele alınmasının, toplumumuzdaki ayrımcı kalıpların tekrarlanmasının önüne geçmek için etkili bir yolu olduğunu öne sürmektedir. Raporun amacı, geçmişleri ve statüleri ne olursa olsun, LBT kadınlar ve non-binaryler açısından İstanbul Sözleşmesi'nin ayrımcılıkla sonuçlanmayacak şekilde nasıl yorumlanıp uygulanabileceği konusunda bir öngörü sağlamaktır. Bu bağlamda, İstanbul Sözleşmesi'ne Lezbiyen Müdahale (LBT Kadınlar ve Non-binaryleri Kapsayacak Şekilde İncelenmesi), sözleşmenin "özgürlükçü imkanlarını" göz önünde bulundurmak anlamına gelmektedir.⁴

¹ 2011 tarihli *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi* ("İstanbul Sözleşmesi" veya İS), tüm kadınlara ve kız çocuklarına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin her türüne ve ev içi şiddete bütüncül bir yanıt verilmesini sağlamak için geniş bir bağlayıcı yükümlülükler dizisi oluşturmaktadır. FRA'ya göre, "Sözleşme, kadınların, özellikle de toplumsal cinsiyet ve ev içi şiddet mağduru olan lezbiyen ve trans kadınların korunması için kilit bir araçtır". FRA (2015), AB'de cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet özellikleri temelinde ayrımcılığa karşı koruma. Karşılaştırmalı hukuki analiz, sf. 56. İstanbul Sözleşmesi'nin madde madde detaylı analizi için bakınız De Vido S. ve Frulli M. (2023), *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele. İstanbul Sözleşmesi Üzerine Bir Yorum*. Elgar. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/protection_against_discrimination_legal_update_2015.pdf

² İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsizliğin ırkçılık, sağlamlık (engellilere yönelik ayrımcılık), yabancı düşmanlığı, lezbiyen düşmanlığı, transfobi veya yaşçılık (yaş ayrımcılığı) gibi diğer ayrımcılık biçimleriyle birleşmesinin kadınlara yönelik belirli şiddet biçimlerine yol açabileceğini, kadınların deneyimlerini ve sonraki ihtiyaçlarını etkileyebileceğini kabul etmekte ve tanımaktadır. Bakınız İstanbul Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu ("Açıklayıcı Rapor" veya "AR"), paragraf 53, ve FRA (2014) engelli, lezbiyen ve göçmen kökenli kadınları etkileyen şiddetle ilgili olarak Kadına Yönelik Şiddet Araştırması. Bakınız Sosa L., Mestre i Mestre R. (2022), *Kadınlara ve ev içi şiddete karşı tedbirlerin ayrımcı olmayacak şekilde uygulanmasının sağlanması: İstanbul Sözleşmesinin 4. maddesinin 3. paragrafı, Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi hakkında makaleler derlemesi*, Avrupa Konseyi.

³ Otto D. (2018), Introduction: Embracing queer curiosity, in D. Otto (ed.), *Queering international law*. Routledge, sf. 2

⁴ Otto D. (2018), Introduction: Embracing queer curiosity, cit.

Bu raporun önceki versiyonunda interseks kadınlara yapılan atıflar yer almaktaydı; ancak OII Europe ile yapılan istişareler sonucunda bu atıfların ve cinsiyet özelliklerine yönelik ifadelerin ilgili rapordan çıkarılmasına karar verilmiştir. GREVIO raporlarında ve diğer araştırmalarda yer alan interseks kadınlara ve "LBTI" topluluğuna yapılan atıflar ise korunmuştur.

Bizimle cömertçe paylaşılan bilgi birikimi ışığında, interseks kişilerin İstanbul Sözleşmesi'nin yasal çerçevesine dahil edilmesinin, sahip olduğumuz sınırlı zaman ve kaynaklara rağmen mevcut değerlendirmeden daha derin bir incelemeyi hak ettiği kanaatindeyiz. Bu durum, özellikle intersekslerin yaşam deneyimlerine ilişkin mevcut verilerin sınırlı olmasıyla ilgilidir. EL*C olarak bu düşünce üzerine bir şeyler inşa etmeyi ve gelecekte interseks topluluğu ile iş birliğimizi artırmayı umuyoruz. Ayrıca, özellikle intersekslere ilişkin verilerin yetersizliğinden derin üzüntü duyuyor ve üniversiteleri, araştırma enstitülerini ve hükümetleri bu konuda daha fazla çaba göstermeye davet ediyoruz.

I - ANALİZİN ARKA PLANININ BELİRLENMESİ

Terminoloji

Bu rapor, LBT kadınları ve non-binaryleri çeşitli nedenlerle tanımlamayı amaçlamamaktadır. Bunun en önemli nedeni, bireysel bir kimliği sabit kategorilere sokmanın ve kişileri bu kutulara uygun yaşamaya zorlamanın başlı başına bir şiddet biçimi olmasıdır. Akademisyenler olarak, doğrudan bir tanımlama yapmama ancak EL*C tarafından geliştirilen "kendini tanımlama" yolunu benimsemeyi tercih ediyoruz. Dolayısıyla, bu raporda lezbiyen kelimesi, cinsiyet özellikleri veya cinsel kimlikleri ne olursa olsun kendini "lezbiyen" olarak tanımlayan bireyleri ifade etmek için kullanılacaktır (lezbiyenler, trans lezbiyenler, interseks lezbiyenler, etnik azınlık kimlikli lezbiyenler, engelli lezbiyenler, göçmen ve mülteci lezbiyenler).⁵ Bu kategoriyi, heteropatriyarkal normların kadınları nasıl etkilediğini ortaya koymak açısından faydalı buluyoruz; çünkü "homofobi, zorunlu heteroseksüellik ve heteronormativitenin, kadınlar ve kendini lezbiyen olarak tanımlayan kişiler üzerindeki spesifik etkilerini" ön plana çıkarıyor.⁶

İkili yapı içinde kimin kim olduğuna dair sabit ve değişmez bir kategorileşme niteliğinde olan **toplumsal cinsiyet kavramı**, başlı başına bir şiddet biçimidir. Joan Scott'a göre toplumsal cinsiyet, cinsiyetler arasında algılanan farklılıklara dayanan sosyal ilişkilerin kurucu unsuru ve önemli güç ilişkilerinin birincil biçimidir.⁷ Vázquez García'nın da belirttiği üzere, "toplumsal cinsiyet kavramının inşası, tartışmasız en etkili sosyopolitik kontrol mekanizmasıdır; zira erkek ve kadın arasındaki ikili ayırım, dünya nüfusunun yarısından fazlası üzerinde ast-üst ilişkisi kurulmasını mümkün kılmaktadır. Irk, sosyal sınıf veya din gibi diğer toplumsal kontrol mekanizmaları, önemli nüfus gruplarını kısmen ikincilleştirebilse ve bu mekanizmalar genellikle toplumsal cinsiyetle kesişerek işlerlik kazansa da, toplumsal cinsiyet kavramı eşsiz bir güce sahiptir.⁸ Zira, toplumsal cinsiyet "toplumsal ilişkiler aracılığıyla oluşturulup yeniden üretildiğinden, şiddet 'toplumsal cinsiyet düzeninin' yeniden inşası için bir araç olarak görülebilir."⁹ Confortini gibi barış çalışmaları alanında faaliyet gösteren akademisyenler, "şiddetin hem güç/toplumsal cinsiyet ilişkilerinin varlığı tarafından mümkün kılındığını hem de güç/toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden üretimini sağladığı için şiddete dayandığını" ileri sürmektedir. "Şiddet ve toplumsal cinsiyet karşılıklı bir inşa ilişkisi içerisindedir."¹⁰

5. EL*C ve ILGA (2022), Kesişimler. FRA LGBTI II Anket Verilerine Dalış.

6. Boullilla S. (2020), Avrupa'da lezbiyenler için yaşanabilir hayatları ilerletmek. Intersectional challenges- es and future policymaking, Almanya Federal Aile İşleri, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı (BMFSFJ), s. 4.

7. Scott J. (1986), Gender a useful category of historical analysis, in The American Historical Review 91 (5), p. 1053 ss.

8. Vázquez García R. (2022), Making sense of it. Demokrasi ve (feminizm) neden ikiliğin ötesine geçmelidir, İnsan Hakları Çağı Dergisi 18, s. 5 ss.

9. Confortini C. (2006), Galtung, Violence, and Gender: The Case for a Peace Studies/Feminism Alliance, in Peace and Change 31 (3), s. 353.

10. Confortini C. (2006), Galtung, Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet, alıntı, s. 355.

Bu fikir BM 2018 Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Şiddet ve Ayrımcılığa Karşı Koruma Raporunda da ifade edilmektedir (A/73/152):

Belirli cinsiyet kimliklerinin "farklılaştığı" veya "ayrıldığı" bir cinsiyet olgusu olduğu düşüncesi, tüm insanlığın insan haklarından faydalanabilmesi için engel olunması gereken bir dizi önyargıya dayanmaktadır. İnsan doğasının doğumda atanan cinsiyet temelinde erkek/kadın ikili sistemine göre sınıflandırılması; kişilerin düzgün ve münhasır bir şekilde bu sisteme dahil olacağı; ve sonuç olarak kişilerin doğaları gereği "erkeksi" veya "kadınsı" olarak kabul edilen rolleri, duyguları, ifade biçimlerini ve davranışları benimsemelerinin meşru bir toplumsal amaç olduğu, bu yanılgılardan sadece bazılarıdır. Bu sistemin temel bir parçası da erkek ve kadın arasındaki güç asimetrisidir.¹¹

Batılı modern cinsiyete dayalı yurttaşlık ikili bir ayrım üzerinden örgütlenmiştir. Zira, erkekler ve kadınlar; işlev, statü, tanınma ve hakları adaletsiz bir şekilde dağıtan kamu/özel ayrımı açısından farklı konumlarda yer almaktadır. Sistemin sürdürülebilmesinin anahtarı heteronormativitedir, diğer bir ifadeyle heteroseksüel tek eşli ailenin bir norm olarak yaygınlaştırılmasıdır. Çünkü ikili cinsiyet sistemi, heteronormativitenin yeniden üretilmesine neden olurken aynı zamanda iş bölümü, ikincilleştirilmiş statüler ve ekonomik fayda açısından ayrıştırılmış bireylerin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır.¹² Rodríguez Ruiz'e göre, "ataerkil devletlerin sınırlarını kırmak için (...) feminizmin kendisinin ikili cinsiyet-toplumsal cinsiyet sistemini sorgulaması gerekmektedir. Bunun farkına varmak, cinsiyet-toplumsal cinsiyet ikiliğinin, kadınları erkeklere tabi kılmak ve bu deli gömleğine sığmayan herkesi dışlamak üzerine kurulu olduğunun da anlaşılmasını sağlayacaktır."¹³ Bu nedenle, feminist dönüştürücü tasarı, ayrımcılık, şiddet ve baskıyı anlamanın temel parçaları olarak heteronormativiteye ve toplumsal cinsiyet ikiliğine yönelik bir eleştiri içermelidir.¹⁴

Öznelliği ve kendini ifade etmeyi dayatan dengesiz güç ilişkilerinin birincil biçimi olarak toplumsal cinsiyet¹⁵ bir şiddet biçimidir. Ancak bir güç sistemi olarak toplumsal cinsiyet; cinsiyet (sex), cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsel yönelim temelinde ayrımcılığın kaynağını oluşturmaktadır. Dahası, toplumsal cinsiyet ikiliği ve heteronormativite; erkeklik ve kadınlığa, toplumsal cinsiyet rollerine, cinsel ve romantik ilişkilere dair katı ve hiyerarşik görüşler öngördüğü için, bu normların ihlali, sapkın olarak algılanan birey ve grupları cezalandırmayı veya 'düzeltmeyi/ onarmayı' amaçlayan şiddeti tetikleyebilmektedir.

11. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı şiddet ve ayrımcılığa karşı korumaya ilişkin Bağımsız Uzman Raporu, A/73/152, 12 Temmuz 2018, para. 6.

12. Arruzza, Bhattacharya ve Fraser (2019) kapitalist batı toplumlarının ırkçılık, sömürgecilik ve diğer çıkarıcılık ve baskı biçimlerinin etkilerini nasıl sömürdüğünü (ve bunlardan nasıl faydalandığını) göstermektedir. Arruzza C.; Bhattacharya T., Fraser N. (2019), Manifiesto de un feminismo para el 99%, Herder.

13. Rodríguez Ruiz B. (2022), Normatif olmayan kimliklerin tanınmasında tehlikede olan şey, İnsan hakları dergisi, 18, s. 39-58.

14. Mestre i Mestre R. (2022), Trans Adalet Trans Ahlaki Paniklerle Savaşır, İnsan Hakları Çağı Dergisi 18, s. 59 ss.

15. Scott J. (1986), Toplumsal cinsiyet yararlı bir tarihsel analiz kategorisi, bkz.

İstanbul Sözleşmesi, **toplumsal cinsiyete dayalı şiddet** şemsiye kavramına ilişkin olarak, ikili bir yapıya dayanan ve kadınların mağdur olmasını merkeze alan bir tanım sunmaktadır. Madde 3, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti "bir kadına, kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları orantısız biçimde etkileyen" şiddet olarak tanımlamaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadele, feminizm için önemli bir endişe alanı olmaya devam ederken bunun kavramsallaştırılması, esas olarak heteroseksüel kadınlara odaklanmış; kadınlar-ontolojik-kurbanlar ve erkekler-ontolojik-avcılar şeklinde toplumsal cinsiyete dayalı bir ikilik üreten bir ayrıma dayandırılmıştır. Bu yaklaşım, kapitalizmin ikili cinsiyet ayrımının doğallaştırılmasını zorunlu kıldığını; cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadınların erkeklere tabi kılınmasına yol açtığını ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin heteronormativitenin dışında kalanları da etkilediğini ortaya koymakta başarısız olmuştur.

İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin öncelikle kadınları etkilediğini kabul etmekle birlikte, LBT kadınlar gibi belirli grupların, "**cis-hetero**" (kendilerini tanımladıkları cinsiyet kimliği doğumda kendilerine atanan cinsiyetle uyumlu olan) kadınların maruz kalmadığı belirli şiddet türlerine de maruz kaldığı gerçeğini vurgulamaktadır.¹⁶ Bu raporda **toplumsal cinsiyete dayalı şiddet**, toplumsal cinsiyet ve heteronormativite ile - diğer bir ifadeyle, toplumsal olarak kadın veya erkek olarak ikili bir sistem içinde algılanan bireyler için belirli davranış, ifade ve cinselliği zorunlu kılan sosyal ve siyasi yapı ile ilgili şiddeti ifade etmektedir.¹⁷ "Kadın" ibaresi ise kendini tamamen veya kısmen kadın olarak tanımlayan, tamamen veya kısmen kadın olarak algılanan veya kadın olarak toplumsal hayata katılmış veya katılmakta olan kişileri ifade etmektedir.¹⁸

Lezbiyen terimi ayrımcılık ve hak mahrumiyetine ilişkin farklı deneyimlere sahip kişileri ifade etmektedir.¹⁹ Ayrıca toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin farklı biçimlerini de içerebilir. Raporda geçen **lezfobi/ lezbofobi** (lezbiyen düşmanlığı) ifadesi, kadın düşmanlığı, cinsiyetçilik ve normlara uymayan cinsel yönelim ve cinsiyet ifadesinin damgalanmasını kapsayan belirli bir önyargı ve

16. Maggy Barrère, bir ya da daha fazla iktidar sisteminde anlam kazanarak belirli sosyal grupların statüsünü aşağı çeken ve bu statünün değişmesini engelleyen (yani yeniden üreten) muameleler (eylemler ve ihmal) kümesini tanımlamak için 'alt-ayrımcılık (subordiscrimination)' terimini kullanmayı önermektedir. Bu bakış açısına göre, lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet, birden fazla iktidar sisteminde anlam kazanan (veya *okunabilen*) bir alt-ayrımcılık biçimidir. Barrère M. (2018), *Philosophies of anti-discrimination law. Hangi yasa ve hangi ayrımcılık? Ayrımcılık karşıtı hukukta hegemonya karşıtı bir bakış*, AFD, XXXIV, s. 11 ss. Lezbiyenlere yönelik GBV, birden fazla iktidar sisteminde, yani heteronormativite ve ataerkillikte anlam kazanan (ya da *okunabilen*) bir alt-ayrımcılık biçimidir.

17. Ayrıca bakınız Schneider A. ve diğerleri (2019), *Gender Matters. Gençleri etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ele alınmasına ilişkin el kitabı*, ikinci baskı, AK, s.17: 'Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, bir kişiye veya bir grup insana gerçek veya algılanan cinsiyetleri, toplumsal cinsiyetleri, cinsel yönelimleri ve/veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle uygulanan her türlü zararı ifade eder. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, güç dengesizliğine dayanır ve bir kişiyi veya grubu aşağılamak ve küçük düşürmek amacıyla gerçekleştirilir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, her tür şiddette olduğu gibi, güç ilişkilerini içeren bir meseledir. Bir üstünlük hissine ve bu üstünlüğü aile içinde, okulda, işte, toplulukta veya bir bütün olarak toplumda ortaya koyma niyetine dayanır.

18. Bakınız Réseau Convention Istanbul, *Mise en oeuvre de la Convention d'Istanbul en Suisse, Rapport alternatif de la société civile*, Juin, 2021.

19. Boullilla S. (2020), *Advancing liveable lives for lesbians in Europe*, cit.

ayrımcılık biçimini ifade etmektedir.²⁰ Sadece cinsel veya fiziksel şiddetle değil, aynı zamanda psikolojik şiddet, ısrarlı takip, taciz, nefret söylemi ve online/ dijital şiddet olaylarıyla da kendini gösterebilir.

Metodoloji

Bu rapor, İS Madde 4(3)'teki yetkinin somutlaştırılması olarak, İstanbul Sözleşmesi'nin LBT kadınlar ve non-binaryler için ayrımcılıkla sonuçlanmayacak şekilde nasıl yorumlanıp uygulanabileceğine dair görüşler sunmaktadır. Bu amaçla araştırmalar üç adımda ilerlemiştir:

Masa başı araştırması

İlk olarak, LBT kadınlara ve non-binarylere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin karmaşıklığını kavramak için araştırmacılar, uluslararası ve ulusal düzeyde STK'lar tarafından hazırlanan çok sayıda raporu dikkatle değerlendirmiştir.²¹ Araştırmacılar, lezbiyenlerin toplumsal cinsiyet temelli şiddetin birçok çeşidiyle karşı karşıya olduğu, ancak bu hususun yeterince araştırılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

İkinci olarak, İS'nin halihazırda lezbiyenleri daha iyi korumak için kullanılıp kullanılmadığını anlamak için sözleşmenin izleme sürecinin bir analizi yapılmıştır. Bu izleme süreci iki farklı - ancak birbiriyle etkileşim halinde olan- organı içermektedir: bağımsız bir organ olan **Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzmanlar Grubu (GREVIO)** ve siyasi bir organ olan **Taraflar Komitesi**. Ön analizin yapıldığı tarihte (Temmuz 2023), yirmi sekiz devlet GREVIO ile ilk değerlendirme aşamasını tamamlamıştır. Dolayısıyla, 28 adet GREVIO Raporu ve Taraflar Komitesi'nin 28 devlete yönelik Tavsiyeleri analiz edilmiştir.²² Analizin bir özeti Ek II'de mevcuttur. Bazı değerlendirme aşamaları, ilgili devlete ilişkin gölge raporları da içermektedir.²³

Bu araştırma, GREVIO'nun, değerlendirme sürecinde lezbiyenleri dikkate almadığını ve GREVIO'nun LBT kadınların ve non-binarylerin karşılaştığı farklı şiddet biçimlerine yaklaşımını anlamak açısından oldukça önemlidir. Ayrıca, lezbiyenlerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korunmasını iyileştirmek için paylaşılabilecek ve çoğaltılabilecek farklı eyaletlerdeki ilginç politika veya uygulamalar hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır. İzleme sürecinin gözden geçirilmesi araştırmacıların, lezbiyen derneklerinin

20. EL*C (2021), Lezbiyen düşmanlığı, Şiddetin kesişimsel bir biçimi, alıntı, s.6.

21. Raporun ekinde yer alan kaynakçaya bakınız.

22. Özellikle Arnavutluk, Andorra, Avusturya, Belçika, Bosna-Hersek, Kıbrıs, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, İtalya, Gürcistan, Almanya, İzlanda, Malta, Monako, Karadağ, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, San Marino, Sırbistan, Slovenya, İspanya, İsveç ve İsviçre değerlendirmeye alınmıştır.

23. Raporun ekinde yer alan kaynakçaya bakınız.

lezbiyenlerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korunmasını sağlamak için İstanbul Sözleşmesi'ne başvurup başvurmadıkları konusunda bir kanaat edinmelerini sağlamıştır.

Masa başı araştırması, araştırmacıların umut verici uygulamalara sahip beş ülkeyi seçmelerini sağlamıştır: Fransa, İtalya, Almanya, Ukrayna ve Gürcistan.

Odak grup

Söz konusu ülkelerden lezbiyen derneklerinden bir ankete yanıt vermeleri istenmiş ve Eylül 2023'te Valensiya'da düzenlenen bir odak grup tartışmasına katılmaları için davet edilmişlerdir. Odak grup tartışmalarından ortaya çıkan kolektif bilgi, ön sonuçlara ışık tutmuş ve bu rapora ilham vermiştir.²⁴

Uzmanlar ile müzakere

Raporun ön sonuçları 22 Kasım 2023 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda EL*C tarafından düzenlenen "*İstanbul Sözleşmesi'ne Lezbiyen Müdahale (Lezbiyenleri Kapsayacak Şekilde İncelenmesi)*" başlıklı etkinlikte sunulmuştur. EL*C, LBT kadınlar için İstanbul Sözleşmesi'nin uygulaması üzerine araştırmalar yapmıştır. Araştırmacılarla yapılan müzakereye EL*C Savunuculuk Direktörü Ilaria Todde, AP LGBTI Intergroup Başkan Yardımcısı ve Kadına Yönelik Şiddet Direktifi Gölge Raportörü Malin Bjork, Avrupa Konseyi Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği (SOGI) Birimi'nden Gabriela Calleja, GREVIO Sekreteryası LGBTI masası görevlisi Françoise Kempf ve WAVE- Women against Violence Europe Direktörü Stephanie Futter-Orel katıldı.

WAVE işbu raporla ilgili yorum ve geri bildirimde bulunmuştur.

24. Metinde, toplantıda toplanan yorum ve bilgilere 'odak grup' olarak atıfta bulunulacaktır.

II – TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDETE KARŞI BÜTÜNCÜL MÜDAHALENİN LEZBİYENLERİ KAPSAYACAK ŞEKİLDE GENİŞLETİLMESİ

Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı bütüncül bir müdahale düzenlerken (bütüncül, İstanbul Sözleşmesi'nin 7 (1) Maddesinde kullanılan ifadedir), devletler, çeşitli güç ve ayrımcılık sistemlerinin kesişim noktasında bulunan kadınların kendilerini belirli şiddet biçimlerine karşı daha savunmasız bir konumda bulabileceklerine, şiddetin onları farklı ve orantısız bir şekilde etkileyebileceğine ve sonraki ihtiyaçlarının çoğunluğundan farklı olabileceğine dikkat etmelidir.²⁵ Aslında, devletler ve GREVIO, İstanbul Sözleşmesi'nin ayrımcılık yapılmadan uygulanmasını sağlamak için stratejiler geliştirmiştir. Örneğin, gruplara odaklanan politikalara (örneğin LBT kadınlar) veya politika alanlarına dikkat ederek (göç veya iltica, eğitim, sağlık hizmetleri gibi); grup temelli politikalarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı önlem veya politikalardaki çeşitliliği anaakımlaştırmak veya stereotipleri ve önyargıları ortadan kaldırmak gibi yapısal ayrımcılıkla mücadele etmek için önlemler almak bunlardan sadece bazılarıdır.²⁶

Bu stratejiler birbirini dışlamaz. Aksine, siyasi çalışmalar düzgün bir şekilde yapılır ve sivil toplum örgütleri politika hazırlama, uygulama ve izlemenin farklı aşamalarına tam olarak katılırsa bu stratejilerin hepsi paralel olarak kullanılabilir. Bu nedenle, rapor boyunca lezbiyenlerin ihtiyaç ve perspektiflerinin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile mücadele politikalarının kurumsal boyutuna dahil edilmesini teşvik edecek çeşitli tedbir ve politikaların üzerinde durmaktayız. İlgili İstanbul Sözleşmesi hükümlerine atıfta bulunarak, LBT kadınların korunmasını toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale edilmesini sağlayan sosyal yapıya entegre etmeyi amaçlıyoruz.

A. Koruma ve izleme sürecini iyileştirmek için araştırma ve veri toplama

Son zamanlarda yapılan çalışmalar, yalnızca LBT kadınlara yönelik şiddetin sıklığını ve kapsamını değil, aynı zamanda ve özellikle lezbiyenlerin yaygın olarak karşılaştığı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerinin de üzerinde durmaktadır. İnsan hakları izleme örgütü Human Rights Watch (2023), lezbiyenlerin araştırmaların dışında tutulmasına neden olan faktörlere şu şekilde işaret etmektedir: (1) lezbiyenlerin doğaları gereği ya da tercihen görünmez oldukları düşüncesi; (2) şiddeti öncelikle "kişisel alanlarında" yaşadıkları düşüncesi ve (3) lezbiyenlerin LBT kadınlara göre queer erkek ve oğlan çocuklarından daha güvende ve özgür olduğu düşüncesi.²⁷

25. Sosa L., Mestre i Mestre R. (2022), Kadınlara ve aile içi şiddete karşı önlemlerin ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanmasını sağlanması, alıntı; Peroni L. (2023), Madde 4, De Vido S., Frulli M. (eds), Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele, alıntı.

26. Sosa L., Mestre i Mestre R. (2023), The Istanbul Convention from an intersectional perspective, in De Vido S., Frulli M. (eds), Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, cit

Bunlar dışında, başka çalışmalar da devletlerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ele alırken kesişimsel ayrımcılık biçimlerine çok daha az dikkat ettiğini göstermekte,²⁸ ve hatta devlet destekli homofobi ve transfobiye işaret etmektedir.²⁹

Aslında şiddet her yerde görülen bir olgu olmasına rağmen³⁰ lezbiyenlerin genel olarak şiddetle ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili deneyimleri yeterince araştırılmamıştır.

Bu oldukça sorunlu bir durumdur. Çünkü araştırma sonucu elde edilecek bilgiler, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için etkili politikalar üretmenin yanı sıra bu tür politikaları ve etkilerini değerlendirmek ve devletlerin İstanbul Sözleşmesi'ni tam olarak uygulayıp uygulamadıklarını değerlendirmek için de önem arz etmektedir. Zira farklı GREVIO yönetici özetleri "LBTİ" kadınlardan bahsederken (örneğin Arnavutluk, Avusturya, Andorra, Belçika, Norveç, Polonya, Romanya, İsviçre...) ve bazı Taraflar Komitesi tavsiye raporları, LBT kadınları da içeren şiddete yönelik kesişimsel bir yaklaşım benimseme ihtiyacına atıfta bulunurken, referanslar genel ve geniş olma eğilimindedir. Yeniden gözden geçirilmesi gereken belirli bir uygulama, yasa veya tedbire doğrudan atıfta bulunmaz. Genel olarak ne homofobi ne lezfofi, LBT kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddete nüfuz eden iktidar ve ayrımcılık sistemleri olarak bahsedilmemekte ve ele alınmamaktadır.

İstanbul Sözleşmesi, politika ve tedbirlerin gerçek bilgilere dayandırılması için taraflara yürütülen **araştırmaları destekleme, istatistiki veri toplama ve nüfus-temelli anketler yapma** yükümlülüğü getirmektedir (Madde 11, paragraf 1, b; Madde 10). Başta LBT kadınlar olmak üzere genel olarak kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin farklı biçimlerinin kapsamı, sıklığı veya yaygınlığına ilişkin bilgiler, mağdurların ihtiyaçlarının uygun şekilde ele alınmasında kilit rol oynamaktadır. İstanbul Sözleşmesi Açıklayıcı Raporda belirtildiği üzere, yargı organları, destek birimleri ve kolluk kuvvetleri tarafından kanıta dayalı politikalar oluşturulması kadına karşı şiddet ve ev içi şiddete yönelik gündelik müdahalelerin iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır (Açıklayıcı Kitapçık, paragraf 77). Dolayısıyla, lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yeterince araştırılmamış olması, devlet müdahalelerinin yetersiz kalması veya mağdurların ihtiyaçlarına cevap verememesi riskini artırmaktadır. Bu sorunun farkında olan GREVIO, devletleri, LBT kadınlar da dahil olmak üzere kesişimsel ayrımcılık biçimlerine maruz kalan tüm kadınları etkileyen şiddet unsurları ile ilgili **araştırmaları desteklemeleri** için teşvik etmektedir.³¹

İstanbul Sözleşmesi ayrıca, sözleşmeye taraf olan devletlerin düzenli aralıklarla **ayrıştırılmış istatistiki veriler** toplamasını öngörmektedir (Madde 10). İdari istatistiki veriler genellikle, STK'lar tarafından sağlanan hizmetler de dahil olmak üzere, mağdurlara destek sağlayan farklı kurum ve kuruluşlar

27. İnsan Hakları İzleme Örgütü (2023), İşte bu yüzden aktivist olduk. Lezbiyen, Biseksüel ve Queer kadınlara ve Non-Binary bireylere yönelik şiddet.

28. Sosa L., Mestre i Mestre R. (2022), Kadınlara ve aile içi şiddete karşı önlemlerin ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanması, cit.

29. Bakınız ILGA yıllık raporları, 2006- 2020.

30. Masa başı araştırması, TCDSŞ ve LGBTİ bireylere yönelik şiddetle ilgili resmi kurumlardan, STK'lardan veya akademik araştırma projelerinden uluslararası, Avrupa ve ulusal raporları içermektedir.

31. Diğerlerinin yanı sıra, Arnavutluk (para 47), Portekiz (para 78), Andorra (para 64), San Marino (para 51), İzlanda (para 67), İsviçre (para 64), Gürcistan (para 87), Lüksemburg (para 55), Kuzey Makedonya (para 76), Hırvatistan (para 63), Romanya (para 101) ile ilgili Round Baseline Değerlendirme raporlarına bakınız.

(hastaneler, sığınma evleri, yargı, polis...) tarafından düzenli olarak toplanmaktadır. Farklı araçlar, bu kurumların toplaması gereken veri türüne ilişkin rehberlik sunsa da bunlar birbiriyle uyumlanmamıştır³² ve heteronormativiteyi yeniden üretirler. Örneğin, Avrupa Konseyi Ev İçi Şiddete Yönelik İdari Veri Toplama Raporu (2014), devletlere ev içi şiddet vakalarını diğer vakalardan ayırt etmelerini ve en azından mağdurun ve failin cinsiyetini, yaşını, aralarındaki ilişkiyi ve şiddetin türünü belirtmelerini tavsiye etmektedir³³. Ancak resmi istatistikler, cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği hakkında oldukça yetersiz bilgi içermektedir.³⁴ GREVIO, devletlere kadına yönelik şiddetle ilgili verilerin toplanmasını her düzeyde sistematik hale getirmelerini ve kolaylaştırmalarını, bu verileri İstanbul Sözleşmesi terminolojisini kullanarak yayınlamalarını ve cinsiyet, yaş ve mağdur ile fail arasındaki ilişki, coğrafi konumun yanı sıra cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özellikleri ile **ilgili görülebilecek diğer faktörleri** de dahil etmelerini tavsiye etmektedir³⁵.

Diğer taraftan, ötekileştirilmiş ve kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan kadınlar çoğu zaman devlet kurumlarından yardım talep etmemekte ve bu nedenle istatistiklere dahil edilememektedir. Walby'ye göre, **anketler** "yardım talep etmeyen mağdurlar hakkında bilgi" elde etmenin tek yoludur.³⁶ Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi, bu boşluğu doldurmak için devletlere nüfusa-dayalı anketler yapma yükümlülüğü getirmektedir. Düzenli olarak veri elde etmeyi başaran devletler, bir yandan maliyet kısıtlamaları altında çalışırken diğer yandan da yeterince büyük ve temsili bir örneklem elde etmek için toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sorularını daha kapsamlı anketlere dahil etmişlerdir.³⁷ Bununla birlikte, güvenilir ve tarafsız veri elde etmek için devletler, şiddet ve ayrımcılığın çoklu ve kesişen biçimleriyle karşı karşıya kalan kadınlar ve kız çocuklarının deneyimlerini ve ihtiyaçlarını ön plana çıkaracak özel göstergeler eklemekle yükümlüdür.³⁸

32. Walby S. (2016), Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle ilgili veri toplama ve araştırmanın sağlanması: İstanbul Sözleşmesi Madde 11, Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi üzerine makaleler derlemesi, Avrupa Konseyi.

33. Bazı devletler kadın cinayetlerinde ölüm nedenini (Danimarka) veya mağdurun engelli bir kadın olup olmadığını (İspanya) da dahil etmektedir, bkz. Walby, Silvia (2016), Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle ilişkin veri toplama ve araştırmanın sağlanması, alıntı; ve Sosa, Lorena, Mestre i Mestre, Ruth (2022), Kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddete karşı önlemlerin ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanmasının sağlanması, alıntı. Kadına yönelik şiddetle ilişkin karşılaştırılabilir veri eksikliğini gidermek için EIGE, yakın partner şiddetinin çoklu biçimlerine ilişkin tek tip tanımlar içeren 13 gösterge geliştirmiştir. Ancak, yakın partner şiddetine ilişkin EIGE göstergeleri yalnızca heteroseksüel şiddete (erkek failerin kadın mağdurları) atıfta bulunmaktadır. Bkz: EIGE Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri veritabanı, Yakın partner şiddeti göstergeleri. https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/genvio/genvio_int/genvio_int_adm/genvio_int_adm_ipv.

34. Portekiz'de, mağdurun ve failin cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği hakkında resmi idari veri bulunmamasına rağmen, Portekiz Öldürülen Kadınlar Gözlemevi'nin bu tür verilere sahip olduğunu belirtmek ilginçtir. EIGE (2022) Portekiz'de kadın cinayetlerinin ölçülmesi.

35. Bkz. Monako'ya ilişkin Round Baseline Değerlendirme Raporu, para 36. GREVIO doğrudan LBT kadınlara atıfta bulunmazken, 'ilgili görülen diğer faktörler' CYCK'yı içerebilir.

36. Walby S. (2016), Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle ilişkin veri toplama ve araştırmanın sağlanması, alıntı s.17.

37. Ibid.

38. Sosa L., Mestre i Mestre R. (2022), Kadınlara ve ev içi şiddete karşı önlemlerin ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanmasının sağlanması, alıntı, s. 46.

İkinci bir sıkıntı da anketi yanıtlayan örnekleme ve lezbiyenlere ulaşmanın zorluğuna ilişkindir. Örneğin, EL*C/ILGA'ya göre, LGBTİ eşitliğine ilişkin 2020 FRA anketinde cis erkekler gereğinden fazla temsil edilirken (ankete katılanların %40'ı), geri kalan %60'ı diğer "kategorilere" (lezbiyenler; biseksüel erkekler, biseksüel kadınlar; translar ve interseksler) aittir. Bu durum, sadece lezbiyenlerle ilgili araştırma, bilgi ve veri toplamanın yetersiz olduğunu değil, aynı zamanda hem toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hem de LGBTİ topluluğuna yönelik şiddetle ilgili mevcut istatistik ve anketlerin lezbiyenlerin gerçekliğini, deneyimlerini ve ihtiyaçlarını çok az yansıttığını göstermektedir.

İyi uygulama

FRANSA

GREVIO raporu, İç Güvenlik Bakanlığı İstatistik Servisi'nin "Virage Anketinde Cinsel Tacize İlişkin İstatistiksel Değerlendirme" başlıklı raporunun özellikle LGBT kadınlar, göçmen kökenli kadınlar ve genç kadınların kamusal alanlar ve işyerlerinde cinsel istismara maruz kaldıklarını ortaya koyduğunu belirtmektedir.⁴⁰

İTALYA

ISTAT (İtalyan İstatistik Enstitüsü) ve UNAR (Ulusal Irk Ayrımcılığıyla Mücadele Ofisi) 2022 yılında iş dünyasında LGBT+ kişilere yönelik ayrımcılık üzerine bir anket gerçekleştirmiş ve çalışma hayatındaki ayrımcılık ve "mikro-agresyon/mikro saldırganlık" biçimlerini ortaya koymuştur. Ancak, spesifik olarak LBT kadınların ve non-binary kişilerin maruz kaldığı ayrımcılık hakkında oldukça az bilgi içermektedir.⁴¹

Öte yandan, LBT kadınlar polise ve diğer kurumlara güvenmediklerini, *queer* olarak damgalanmaktan ve daha fazla ayrımcılığa uğramaktan korktuklarını ifade etmektedirler.⁴² Odak gruptaki katılımcılar, LBT kadınların gündelik hayatta maruz kaldıkları mikro-agresyonları normalleştirdiklerini ve sineye çekmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir.

...Biz dışlandık. Lezbiyenler maalesef kendi sorunlarını çözmeyi öğrendiler. Farklı bir toplumsal dinamiğe sahibiz, çoğunlukla toplum temelli kuruluşlara güveniyoruz.

Olena Shevchenko, Insight, Ukrayna

Eğer bulunduğunuz bölgedeki polis tarafından iyi karşılanmadığınızı düşünüyorsanız, yaşadığınız şiddet olayını maalesef bildiremezsiniz.

Sharlen Sezestre, Black Feminist Fund, Fransa.

39. EL*C ve ILGA (2022), Kesışmeler. FRA LGBTI II Anket Verilerine Dalış, cit.

40. GREVIO (2019), Temel Değerlendirme Raporu Fransa, GREVIO/Inf(2019)16, para. 23.

41. <https://www.istat.it/it/files/2023/05/report-discriminazioni-15maggio.pdf>

42. Bu konu bir sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

LBT kadınların şiddeti bildirmek için yetkililere başvurmaktan çekinmeleri nedeniyle, nicel verilerin toplanması zorlaşmaktadır. STK'lar ve toplum-temelli dernekler, LBT kadınlar da dahil kesişimsel ayrımcılık ve şiddete maruz kalan kadınların sorunları ve ihtiyaçları hakkında veri toplama açısından daha iyi konumdadır. Bu nedenle, lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet hakkında veri toplamak ve delile dayalı çalışmalar yapmak için STK'lara yeterli finansman sağlanması gerekmektedir. Ötekileştirilmiş gruplardan veya cinsel azınlıklardan veri toplamak karmaşık bir süreç olduğundan, büyük sayılara sahip olma (temsili bir örneklem) ısrarı, 'kadınların küçük bir yüzdesine' hizmet veren küçük, toplum temelli kuruluşlar için metodolojik bir yüküdür. Bu nedenle, sayılarla (istatistikler ve anketler) ilgili söylemde bir değişiklik yapılması gerekmektedir ve bu değişiklik yenilikçi politikalar, araştırmalar ve finansman desteği gerektirmektedir.

Veri toplama yaklaşımı değiştirilmelidir. Derneklerimize kaç kişinin geldiğini biliyor muyuz ki? Sorunların ne olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla, nicelikten ziyade niteliksel veriler sunabiliriz.

Olena Shevchenko, Insight, Ukrayna

Güvenli veri toplamaya ilişkin bir metodolojinin, diğer bir ifadeyle kadınları riske atmadan kamuya açıklanabilecek veriler üreten, mahremiyetin nasıl sağlanacağını düzenleyen ve bu tür verilerin toplanmasına ilişkin amaç ve hedeflerin belirlenmesini sağlayan bir metodolojinin geliştirilmesi gerekmektedir (belirli bir tedbirin veya hizmetin geliştirilmesi veya izlenmesi; politikaların oluşturulması vb.).

İyi uygulama

Rete Medus3 - İtalya Lezfofi üzerine gözlem merkezi

Hem insanların şiddet deneyimlerini bildirebilecekleri çevrimiçi bir anket vasıtasıyla hem de ulusal ve yerel medya tarafından bildirilen LBT düşmanı şiddet yoluyla LBT kadınlara yönelik şiddeti araştırmak üzere üç İtalyan Lezbiyen örgütü (Lesbiche Bologna, Alfi ve Rete Donne Transfemminista Arcigay) tarafından düzenlenen bir çalışmadır. Sonuçlar yıllık rapor şeklinde yayınlanmaktadır.⁴³

Veri toplamak, politika oluşturmak için bilgi ve delil üretme; geliştirilen tedbirlerin verimliliğini değerlendirme ve devletlerin yükümlülüklerine uyup uymadıklarını izleme amaçlarına hizmet etmektedir. İstanbul Sözleşmesi'nin 10. Maddesi, devletlerin Sözleşme uyarınca alınan tedbirleri koordine etmek, uygulamak, takip etmek ve değerlendirmek üzere resmi bir organ atmasını gerekli kılmaktadır. Atanan organ, İstanbul Sözleşmesi Madde 11'de atıfta bulunulan veri toplama sürecini koordine etmek ve bu verileri GREVIO'ya raporlamakla yükümlüdür. GREVIO da her bir devlette İstanbul Sözleşmesi'nin

43. <https://www.retemeduse.it/>

uygulanma sürecini takip etmektedir. Ne yazık ki izleme süreci bugüne kadar hem LBT kadınların karşılaşılabileceği spesifik şiddet biçimlerini hem de lezbiyenleri toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçiminden korumak için alınan veya alınması gereken tedbirleri göz ardı etme eğilimindedir. Örneğin, 28 GREVIO başlangıç raporundan hiçbiri, Avusturya, Fransa, Polonya veya İtalya gibi farklı devletlerde bu tür uygulamaların gerçekleştiğine dair kanıt olmasına rağmen, genç lezbiyenlere yönelik sözde onarım pratikler, zorunlu terapiler veya psikolojik şiddet hakkında bilgi içermemekte veya bu yönde bilgi talep etmemektedir.⁴⁴ Genç lezbiyenlerin evde, okulda, dini topluluklarda, spor veya sağlık tesislerinde şiddete maruz kaldıklarına dair kanıtlar bulunmaktadır. Ancak, devlet raporları ve gölge raporlar bu tür şiddeti nadiren rapor etmektedir.⁴⁵ Bu kısır bir döngüye neden olmaktadır, çünkü spesifik veriler mevcut değildir, dolayısıyla izleme süreci lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kapsamını ve devletin bu tür şiddeti önleme, koruma ve kovuşturma becerisini değerlendirmekte eksik kalmaktadır.

Bu noktada, İstanbul Sözleşmesi Madde 10 üzerine 2016 yılında yapılan bir çalışma, sivil toplum kuruluşlarından gelen verilerin izleme sürecine dahil edilmesinin önemli olması nedeniyle, devlet yetkililerine **veri toplamaya yönelik genel bir strateji** tasarlamak için enstitüler/ kurumlar, araştırmacılar ve öz örgütlenmeler ile birlikte çalışmalarını tavsiye etmektedir. Bu durum, devlet kurumlarının müşteri verilerine erişmemesini sağlamak için resmi kurumların STK'lar tarafından yürütülen sığınma evleri, yardım merkezleri veya danışmanlık hizmetleri vb. tarafından toplanan verilere nasıl yaklaşacağını müzakere edilmesini gerektirmektedir.⁴⁶ Öte yandan, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet politikalarını değerlendirirken ve devletlerin İstanbul Sözleşmesi'ne uyumunu izlerken, GREVIO'nun eşitlik birimleri, Kamu Denetçiliği Kurumları ve benzeri kurumlar gibi çeşitli izleme mercilerinden farklı politikalar ve veriler hakkında bilgi alması veya bilgi talep etmesi son derece faydalı olacaktır.⁴⁷ Aslında GREVIO, İstanbul Sözleşmesi'nin ayırım yapılmaksızın

44. Sözde onarım pratikleri, taciz, zorla evlendirme, tecavüz, psikolojik ve fiziksel şiddet gibi, farklı CYCKİCÖ'lere sahip kişileri "iyileştirmek" veya "cisgender veya heteroseksüel kimliklere ve davranışlara sahip olmaları için düzeltmek" amacıyla gerçekleştirilen çok çeşitli zararlı uygulamaları içermektedir. Bakınız Ahlenback V. (2022), LGBTQI+ Kişilere Yönelik Şiddetin Sona Erdirilmesi: Küresel kanıtlar ve neyin işe yaradığına dair ortaya çıkan içgörüler. Policy Brief, Ending Violence Helpdesk, London UK, ve Human Rights Watch, 2023, alıntı, s. 64.

45. Bkz. 6 Mayıs 2022 tarihinde Intersex Greece tarafından GREVIO'ya sunulan Yunanistan'da İnterseks Kadınlara Yönelik Şiddet; 6 Ekim 2022 tarihinde Intersex Ireland tarafından GREVIO'ya sunulan İrlanda'da İnterseks Kadınlara Yönelik Şiddet gölge raporları; InterAction Swit-zerland tarafından hazırlanan gölge rapor; Norveç sivil toplumunun gölge raporu 2020, s. 20: 'Azınlık etnik ve dini geçmişe sahip LGBTIQ bireyleri özellikle savunmasız kılan, bu kimliklerin birleşimidir. Bu kırılganlık, gençlerin izolasyon ve utanç verici bir benlik imajı yaşamalarına ve aynı zamanda çevrelerindeki zihinsel, fiziksel veya cinsel şiddete karşı özellikle savunmasız olmalarına yol açmaktadır.

46. Rabe H., Ünsal N. (2016), Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 10. Maddesinin uygulanması - ulusal koordinasyon organlarının kurulması, Farklı uluslararası insan hakları anlaşmaları kapsamında kurulan organlarda karşılaşılan ortak zorluklar ve alınan derslere ilişkin analitik rapor. Avrupa Konseyi, s. 30.

47. Örneğin, Norveç Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Ombud'u 2020 yılında bir Gölge rapor ile izleme prosedürüne katılmıştır. Ombud'un yetki ve rolü, Norveç'in insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmesinin izlenmesini içerir ancak İS'nin izleme organı değildir. Ombuds ofisinden gelen girdiler, azınlık kadınlara ve özellikle LBT kadınlara yönelik şiddet hakkında Devlet raporunda yer almayan değerli bilgiler sağlamıştır.

uygulanmasının, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ev içi şiddete karşı stratejinin ötesinde siyasi uygulamalara ve mevzuata bakılması gerektiğini kabul etmektedir. Dolayısıyla, Madde 5'te düzenlenen durum tespiti ilkesinin bir parçası olarak anlaşılabilir idari kurumlar arasındaki bu işbirliği,⁴⁹ LBT kadınlara yönelik kurumsal şiddet de dahil olmak üzere lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin boyutu ve kapsamı hakkında bilgi toplamak için de faydalı olacaktır.⁵⁰

B. Entegre politikalar ve sivil toplumun rolü

İstanbul Sözleşmesi Madde 9 uyarınca, kadına yönelik şiddetle mücadelede aktif rol oynayan ilgili **sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili örgütlerin çalışmalarını** her düzeyde tanımak, teşvik etmek, desteklemek ve bu kuruluşlarla etkili iş birliği kurmakla yükümlüdür. İstanbul Sözleşmesi'ni hazırlayanlar, sivil toplum kuruluşlarının kadına yönelik şiddete karşı kapsamlı ve bütüncül bir müdahalenin hazırlanmasına dahil olmasının kilit öneme sahip olduğunu düşünmekle birlikte, katılımın gerçekte ne anlama geldiği ve çok taraflı koordinasyonun nasıl sağlanacağı hala belirsizliğini korumaktadır.⁵¹ STK'lar hizmet ettikleri toplumun sorunlarına ve ihtiyaçlarına aşinadır ve hükümet eylemlerine eleştirel bir bakış açısı getirebilmektedir.⁵² Ayrıca STK'lar, hizmet ettikleri topluluklar üzerindeki etkilerini her gün bizzat gördükleri için, politikaların ve/veya bunların uygulanmasının olumsuz veya istenmeyen etkileri konusunda bir ön uyarı mekanizmasıdır.

Kural olarak, STK'lar hükümetin yıllık yasama planı teklifine ilişkin geri bildirimde bulunma fırsatına sahip olmanın ve taslak politika teklifine ilişkin istişarede bulunmanın yanı sıra önceden etki değerlendirmesinin hazırlanması sırasında da sürece dahil edilmelidir.

Keti Bakhtadze, Women's Initiative Supporting Group, Gürcistan.

48. Bakınız GREVIO (2020), İspanya'ya ilişkin Temel Değerlendirme Raporu, para 21; bakınız Sosa L., Mestre i Mestre R. (2022), Kadınlara ve ev içi şiddete karşı tedbirlerin ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanmasının sağlanması, cit.

49. İS'nin 5. Maddesi halihazırda taraf Devletlerin uyması gereken iki yönlü bir yükümlülük ortaya koymaktadır: bir yandan kadınlara yönelik her türlü şiddet eyleminden kaçınmak ve tüm Devlet makamlarının bu yükümlülüğe uygun hareket etmesini sağlamak; diğer yandan, Devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen ve bu Sözleşme kapsamına giren şiddet eylemlerini önlemek, soruşturmak, cezalandırmak ve telafi etmek için gerekli özeni göstermek üzere gerekli yasal ve diğer tedbirleri almak.

50. Kurumsal şiddet, bir kurum içinde meydana gelen veya kurumsal ortamlarda çalışanlar tarafından uygulanan ya da meşru kurumlardan kaynaklanan yasalar veya politikalar tarafından zorunlu kılınan şiddeti ifade eder.

51. Açıklayıcı Rapor (paragraf 69) devletin STK'lara etkili destek vermesine ve onları çok kurumlu işbirliğine ortak olarak dahil etmesine atıfta bulunmakta, ancak STK'ların politika hazırlama, uygulama ve izleme süreçlerine katılımının neleri gerektirdiğine ilişkin devlet yükümlülüklerini tanımlamamakta veya geliştirmemektedir. Bu bağlamda Logar R. ve Marvánová Vargová B. (2015), Effective Multi-agency Co-operation for Preventing and Combating Domestic Violence. Eğitimcilerin Eğitimi El Kitabı, Avrupa Konseyi, 2015, s. 46.

52. Rabe H., Ünsal N. (2016), Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin 10. Maddesinin Uygulanması, cit. s.31.

Fakat bu hususa ilişkin çeşitli zorluklar da tespit edilmiştir. Örneğin, odak grupta yer alan STK'lar katılımlarını sadece bir formalite olarak değerlendirmekte ve resmi kurumların eşdeğer temsilcileri olarak değil, sadece danışman olarak davet edildiklerini dile getirmektedirler. STK'lar ayrıca bu istişarelerin, mağdurların ve onlara destek veren kuruluşların taleplerini göz ardı ederek kamunun çıkarlarına karşı fazlasıyla yanlı olma eğiliminde olduklarına dikkat çekmişlerdir. Devlet yetkilileri tarafından davet edilen derneklerin seçiminde, kesişimsel ayrımcılık biçimleriyle karşı karşıya kalan kadınlara destek veren küçük, toplum-temelli STK'lar sıklıkla dışarıda bırakılmaktadır.⁵³ Diğer zorluklar ise STK'ların seçim kriterlerinin şeffaf olmaması, İstanbul Sözleşmesi'ne muhalif faaliyet gösteren STK'ların seçilmesi ve LTBI kadın hakları derneklerinin son derece yetersiz finanse edilmesi, katılım için gerekli kaynaktan yoksun olmaları ve yeterince dikkate alınmamalarıdır.

Odak grupta aşağıda belirtilen bazı temel hususlar ön plana çıkarılmıştır:

- a. Politika geliştirme sürecinin her aşamasında STK'lara da danışılmalıdır.
- b. İstişare, sürecin hangi aşamasında olduğuna bağlı olarak toplantılar, açık oturumlar, odak gruplar, anketler, soru listeleri ve dijital araçlar gibi çeşitli araç ve yöntemlerle gerçekleştirilmelidir.
- c. STK'larla istişare, sürecin ilerleyen aşamalarında düzeltilmesi çok daha zor olan yanlış planlanmış sorunların ortaya çıkması riskini en aza indirebilmek için politika planlamasıyla eş zamanlı olarak, diğer bir ifadeyle politika gündemine ilişkin tartışmaların başlangıcından itibaren yürütülmelidir.

Kilit sorunlar, hangi STK'ların bu süreçte destek kapsamına alınacağı ve bu süreçteki yolsuzluk ve hak erozyonunun nasıl önleneceğidir. İstanbul Sözleşmesi her zaman kadın sivil toplum kuruluşlarının eylemlerine rehberlik etmektedir. İstanbul Sözleşmesi'nin LBT kadınları toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korumak için nasıl uygulanacağına ilişkin eğitim, STK'ların faaliyetlerini güçlendirmek için önemli bir araç teşkil etmektedir.

Sivil toplumun hem yerel düzeyde hem de Avrupa Birliği üyesi ülkeler nezdinde Avrupa düzeyinde koordinasyon organının yapısına ve işlevine dahil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, koordinasyon organının rolü daha iyi vurgulanmalıdır; diğer bir ifadeyle, bu kurum sadece halihazırda mevcut olan düzinelerce kuruma eklenecek başka bir kurum olmamalı, aksine STK'larla görüşen ve STK'ları İstanbul Sözleşmesi'nin amaçları doğrultusunda çalışmaya aktif olarak dahil eden bir kurum olmalıdır. Belirlenen kurumun amacı politikaları koordine etmek, uygulamak, izlemek ve değerlendirmek olduğundan, LBT kadın hakları konusunda çalışan STK'ların dinlendiğinden ve politika belirleme ve hizmet sunma süreçlerine dahil edildiğinden emin olmak için verilen eğitim programlarını değerlendirme yetkisine sahip kılınmalıdır.

53. Bu zorluk, GREVIO tarafından İspanya (para. 47) veya Polonya (para. 46) gibi çeşitli temel değerlendirme raporlarında kabul edilmiştir.

Feminist ve LBT örgütleri arasında köprüler kurmak, onları hak savunuculuğu konusunda daha yetkin hale getirmek önem arz etmektedir. İstanbul Sözleşmesi bilinmiyor değildir, ancak kadın haklarına yönelik saldırılara karşı koyma potansiyeli hakkında daha fazla bilgi sahibi olunması gerekmektedir.

Sharlen Sezestre, Black Feminist Fund, Fransa.

Bu kapsamda, STK'ların GREVIO'ya gönderecekleri gölge raporları etkili bir şekilde nasıl yapılandıracaklarını bilmeleri önem arz etmektedir. Lezbiyen örgütlerinin politika tasarımına ve izleme sürecine katılımı, cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri veya cinsel yönelimleri nedeniyle sürekli ayrımcılığa uğrayan kadınların gerçekliğine ışık tutan bir dil ile İstanbul Sözleşmesi'nin yorumlanmasını teşvik etmektedir.

Avrupa Birliği düzeyinde, koordinasyon birimi rolü, AB ülkelerinin Sözleşmeye katılımının bir sonucu olarak Avrupa Komisyonu tarafından üstlenilmektedir.⁵⁴ Ancak 9 Şubat 2023 tarihinde kabul edilen ve Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi bünyesinde yer alan Üye Devletlerin İS kapsamındaki hak ve yükümlülüklerinin uygulanmasına ilişkin iç düzenlemeleri ortaya koyan kurallar bütününde⁵⁵ sivil toplumun rolüne herhangi bir atıfta bulunulmamaktadır. Kadın hakları derneklerinin ve ayrımcılığın kesişen biçimleriyle karşı karşıya kalan kadınlar tarafından yönetilen veya onlara destek sağlayan STK'ların katılımı, hem AB'nin yetki sınırları dahilinde İstanbul Sözleşmesi'nin etkili bir şekilde uygulanması hem de GREVIO'ya raporlama yapılması ve izleme sürecinin yerine getirilmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

C. Kurumsal ayrımcılık ve şiddetle mücadele için çalışanların eğitimi

Veri toplama, STK'ların politika hazırlama ve izleme sürecine katılımı konusundaki eksiklikler, araştırmaların yetersizliği ile birleştiğinde politikaların aksamasına neden olmaktadır. LBT kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet genellikle ya hiç dikkate alınmamakta ya toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak değerlendirilmemekte ya da resmi olarak kabul edilmekte ancak mevzuat ve uygulamada göz ardı edilmektedir. Lezbiyenler için koruma sağlayan tedbirler, İstanbul Sözleşmesi'nin devletlerden uygulamalarını talep ettiği 'kapsamlı mevzuat ve koordineli politikalara' dahil edilerek atanmış birim tarafından koordine edilmeli ve takip edilmelidir.

54. Birliğin kurumları ve kamu idaresi ile ilgili olarak kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Avrupa Birliği adına akdedilmesine ilişkin 1 Haziran 2023 tarihli ve 2023/1075 sayılı Konsey Kararı, ST/5514/2023/INIT, OJ L 143I , 2.6.2023, s. 1-3; Cezai konularda adli işbirliği, sığınma ve geri göndermeme ile ilgili konularda kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin Avrupa Birliği adına imzalanmasına ilişkin 1 Haziran 2023 tarihli ve 2023/1076 sayılı Konsey Kararı (AB), ST/5523/2023/ REV/1, OJ L 143I , 2.6.2023, s. 4-6. Onay belgesinin 28 Haziran 2023 tarihinde tevdi edilmesi. Haziran 2023. IC, Avrupa Birliği için 1 Ekim 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ekim 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

55. Kurumlar arası dosya 2016/0062 (NLE).

LBT kadınlara yönelik ayrımcılık ve kurumsal şiddet, sağlık tesisleri, polis binaları, okullar ve sosyal tesisler gibi pek çok kurumsal alanda çok boyutlu bir sorun olarak görüldüğünden, lezbiyenler koruma talep ederken ilave zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır.⁵⁶ Nitekim, toplumsal cinsiyet temelli şiddet mağduru lezbiyenler, yardım etmesi gereken kişiler nezdinde karşılaştıkları önyargı ve ayrımcılık da dahil olmak üzere çeşitli faktörler nedeniyle maruz kaldıkları şiddeti polise veya diğer kurumlara bildirmemektedir.

LBT kadınlara yönelik uygulanan şiddet karşısında herhangi bir hesap sorulamıyor. Bizlere yardım etmesi gereken kişi ve kurumlar tarafından psikolojik şiddete maruz bırakılıyor. Maruz kaldığımız şiddet için bir çözüm yolu üretmemiz gerekiyor.

Juliane Rosin, Lesben*Ring, Almanya

Kurumsal şiddet fiziksel şiddet şeklinde olabileceği gibi - örneğin gözaltı merkezlerinde veya sağlık tesislerinde - polis soruşturmasındaki durağanlık, taciz ve psikolojik şiddet vakalarının soruşturulmaması, soruşturmanın gecikmesi ya da kişinin kimliğinin göz ardı edilmesi şeklinde de kendini gösterebilmektedir.⁵⁷

Kamu makamlarının tehditkâr tutumlarına maruz kalıyoruz: örneğin, izinsiz gösterilere katılmak gibi bazı belirsiz nedenlerle tutuklanma ve mahkemede davayı kazansanız dahi tazminat alamama riski taşıyoruz.

Olena Shevchenko, Insight STK, Ukrayna

Bir başka ifadeyle, kurumsal şiddet hem eylemleri (örneğin, polisin rastgele kimlik kontrolü yapması)⁵⁸ hem de ihmalleri (örneğin, LBT kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarına ilişkin olarak polis güçleri tarafından gösterilen "hoşgörü") kapsamaktadır.

56. Bkz. dipnot 50.

57. <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/manifestations-en-france-les-libert%C3%A9s-d-expression-et-de-r%C3%A9union-doivent-%C3%AAtre-prot%C3%A9g%C3%A9es-contre-toute-forme-de-violence>; <https://www.france24.com/es/francia/20230325-las-autoridades-francesas-bajo-la-lupa-del-consejo-de-europa-y-ong-por-violencia-policial>

58. Örneğin, 28 Mart Salı akşamı basında yer alan bir haberde, Paris'te bir queer barn önünde emeklilik reformuna karşı gösteri yapan iki kişinin polis tarafından gözaltına alındığı bildirilmiş, ancak medyaya konuşan tanıkların aktardığı üzere bu eylemin net bir sebebi olmamıştır. Bu olay aynı zamanda Parlamento üyesi Antoine Léaument tarafından da rapor edilmiş ve Léaument yerel bir sakinden aldığı videoyu Twitter'da paylaşmıştır. https://www.20minutes.fr/societe/reforme_des_retraites/4030530-20230331-paris-violent-arbitraire-recit-intervention-police-mardi-soir-devant-bar-queer

İyi uygulama

ALMANYA

Mağdurun cinsiyetine ve/veya cinsel yönelimine ilişkin polise yansıyan suçların sayısı genel olarak artmıştır. Federal Suçlar Polis Dairesinin raporuna göre, ev içi şiddet mağdurlarının sayısı 2022 yılında 2021 yılına kıyasla %8,5 oranında artmıştır. Federal İçişleri Bakanlığı, 2022 yılında cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyetle ilgili nefret suçlarında bir önceki yıla kıyasla önemli bir artış olduğunu bildirmiştir.

Bu durum, uygun şekilde toplandığında verilerin LBT kadınlara yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı karakterinin kabul edilmesine katkı sağlayabileceğini göstermektedir.⁵⁹

Dolayısıyla, **çalışanların eğitimi**, ikincil mağduriyetin ve kurumsal şiddetin önlenmesi, şiddetin fark edilmesi ve mit ve kalıplaşmış yargıların ortadan kaldırılması açısından önem taşımaktadır. Bu, İstanbul Sözleşmesi Madde 15 kapsamında taraf devletler için açık bir yükümlülük olup GREVIO için de bir endişe kaynağı oluşturmaktadır.⁶⁰ Eğitim, hukuki bir yükümlülüğe formal bir uyum ("kutucukları işaretleme" şeklinde bir eylem) olmamalı, kısa, orta ve uzun vadede önemli değişiklikleri ortaya koymalıdır. Odak gruptaki katılımcılar, eğitimler yapıldığında bile bunların yetersiz olduğunu, sonuçların herhangi bir şekilde değerlendirilmediğini ve program lezbiyen örgütleri dahil edilmeden tasarlandığı için kalitesinin oldukça düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Bu doğrultudaki eğitimler zorunlu tutulmalı ve sonuçları değerlendirilmelidir. Devletler, çalışanların eğitiminin hazırlanmasına STK'ları da dahil etmekle yükümlü kılınmalıdır.
Olena Shevchenko, Insight STK, Ukrayna

İstanbul Sözleşmesi Madde 15, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tespiti ve önlenmesi, kadın-erkek eşitliği, mağdurların hak ve gereksinimleri ve ikincil mağduriyetlerin önlenmesi gibi konuların dahil edilmesini gerektirmektedir. Valensiya Toplantısının odak grubundaki katılımcılar aşağıda sıralanan unsurlar üzerinde mutabık kalmışlardır:

- a. Başlangıç ve görev sırasında eğitim (resmi sorumluluklarla uyumlu) zorunlu olmalıdır.⁶¹

59. <https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/aktuelles/detail/institut-begruesst-er-gaenzung-in-46-absatz-2-satz-2-straftgesetzbuch>

60. Örneğin GREVIO, Almanya'ya "ülke genelinde kolluk kuvvetlerinin uzmanlaşma derecesini artırmasını ve ayrımcılığın keşişme noktasındaki kadınlar ve kız çocuklarına, özellikle de (aynı zamanda) LBT kadınlara karşı duyarlılıklarını sağlamlasını" tavsiye etmiştir. GREVIO (2022), Temel Değerlendirme Raporu, Almanya, para. 296.

61. Bakınız GREVIO (2022), Dönem Ortası Yatay İnceleme, para. 175, en iyi uygulamanın eğitimin kanunla zorunlu hale getirilmesi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bkz. bu vesileyle bahsedilen mevcut durum değerlendirme raporları: Arnavutluk, para. 69; Avusturya, para. 75, 79 ve 81; Belçika, para. 84; Danimarka,

(2) Eğitimler fon elde etmek için göstermelik yapılmamalı, LBT kadınların haklarının korunması alanında çalışan STK'lar ile birlikte planlanmalıdır.

(3) Eğitim veren STK'larla son anda değil zamanında iletişime geçilmeli, çalışmalarını için yeterli ödeme yapılmalı, eğitimin planlanmasına en başından itibaren dahil edilmeli ve düzgün bir eğitim verebilmek için yeterli zaman dilimine sahip olmalıdırlar.

(4) Eğitim faaliyetleri, neyin işe yarayıp neyin yaramadığı da dahil olmak üzere periyodik olarak takip edilmelidir.⁶²

(5) Bu periyodik izleme, LBT sivil toplum kuruluşlarının eşit statüdeki katılımcılar olarak yer aldığı resmi olarak atanmış koordinasyon birimi tarafından yapılmalıdır.

İkincil mağduriyetin önlenmesi için avukatlar ve hakimler için de eğitim şarttır. İstanbul Sözleşmesi'nin 54. Maddesi "Taraflar, herhangi bir hukuk veya ceza davasında, mağdurun cinsel geçmişi ve davranışlarına ilişkin delillere yalnızca ilgili ve gerekli olduğu durumlarda izin verilebilmesini sağlamak için gerekli yasal veya diğer tedbirleri almakla yükümlüdür." demektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, J.L. / İtalya (2021) davasında, biseksüel bir kadına karşı toplu tecavüz vakasını ele almıştır.⁶³ İtalyan temyiz mahkemesi, sanıkların kadının güvenilir olmadığı yönündeki iddialarını kabul ederek olaya karışan tüm erkekler hakkında beraat kararı vermiştir. Yerel hakimler, biseksüelliği nedeniyle kadını suçlamış, onu 'sınır tanımayan', 'doğrusal olmayan', '(bi)seksüelliğini yönetebilen ve tam olarak ikna olmadığı gündelik cinsel ilişkilere girebilen', 'sekse karşı ikircikli bir tutuma sahip olan, bu da onu tamamen sahip olmadığı seçimlere yönlendiren ve çelişkili ve travmatik bir şekilde deneyimleyen' biri olarak nitelendirmiştir. Strazburg'daki Mahkeme, İtalya'nın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir, çünkü Temyiz Mahkemesi'nin başvuranın biseksüelliğine, ilişkilerine ve söz konusu olaylardan önceki gündelik cinsel ilişkilerine yaptığı atıflar "gerekçeden yoksundur". Bu bağlamda, adalet sisteminde çalışan uzmanlara yönelik eğitimler, LBT kadınları toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korumak için geçerli olan Madde 4(3), 15 ve 54 dahil olmak üzere İstanbul Sözleşmesi'nin ilgili hükümleri ve Strazburg Mahkemesi'nin LBT kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağduru olduklarında mahremiyet hakkına ilişkin görüşlerine dair farkındalık oluşturmalıdır.

Görevlendirilen kurumun amacı politikaları koordine etmek, uygulamak, izlemek ve değerlendirmek olduğundan, LBT kadın hakları konusunda çalışan STK'ların dinlendiğinden ve politika geliştirme ve destek sağlama süreçlerine dahil edildiğinden emin olmak için eğitim programlarını inceleme yetkisine sahip olmalıdır.

para. 81, 83, 85 ve 86; Finlandiya, para. 72; Fransa, para. 107 ve 114; İtalya, para. 107; Malta, para. 81; Karadağ, para. 89; Hollanda, para. 100 ve 102; Portekiz, para. 99; Sırbistan, para. 81; İspanya, para. 104; İsveç, para. 92 ve 96; ve Türkiye, para. 120 ve 122.

62. Verilen eğitimlerin kalitesi, uygulanması ve etkisinin izlenmesi ve değerlendirilmesinin önemi Arnavutluk, Belçika, İtalya, Sırbistan ve İspanya'ya ilişkin mevcut durum değerlendirme raporlarında da vurgulanmıştır. GREVIO (2022), Ara Dönem Yatay Gözden Geçirme, para. 180.

63. J.L. / İtalya, Başvuru No. 5671/16, 27 Mayıs 2021 tarihli karar [AİHM], özellikle para 41 ve 136.

III. İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NİN ASLİ HÜKÜMLERİNİN LEZBİYENLERİ KAPSAYACAK ŞEKİLDE İNCELENMESİ

Valensiya'daki odak grup katılımcıları, çalışanların eğitimi ve LBT haklarının toplumsal cinsiyete dayalı şiddet politikalarına dahil edilmesi gerektiğini kabul etmekle birlikte, lezbiyenleri sadece önceden var olan çerçevelere ve/veya politikalara dahil eden 'kapsayıcı politikaların' ötesine geçilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Yaşanan aksaklıklar daha büyük sorunların varlığına işaret etmektedir. Bir yandan, Madde 5'te yer alan gerekli özenin gösterilmesi ilkesine rağmen, LBT kadınlara yönelik özel, kamusal ve hatta kurumsal şiddete farklı kurumlar tarafından göz yumulmakta, bu şiddet kabul edilmekte ve normalleştirilmektedir. Hem kamusal hem de özel aktörler tarafından LBT kadınlara karşı işlenen şiddetin görünmezliği ve uygun soruşturmaların yürütülmemesi, bu toleransın bir örneğidir. Böyle bir uygulama/eğilim için hesap sorulamaması da bir başka örnektir. Öte yandan, lezbiyenlerin korunmasında sistemik bir başarısızlık örüntüsü, onların tecrübelerinin kullanılan terimlerde pek yer almamasından kaynaklanmaktadır: toplumsal cinsiyete dayalı şiddet teriminin anlamı, lezbiyenlerin şiddet deneyimlerini açıklamayan olgular tarafından işgal edilmektedir.

Örneğin, İstanbul Sözleşmesi Madde 42 uyarınca tarafların, ceza yargılamalarında "namus"un kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ev içi şiddetin gerekçesi olarak kabul edilmemesini sağlayacak tedbirler almasını gerektirmektedir. Bu rapor için yapılan saha araştırması, namusa dayalı şiddetin, aileleri ve/veya toplulukları tarafından belirlenen geleneksel cinsel ve toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıkan kadınları hedef alan şiddeti tanımladığından, lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti de kapsayacağını öne sürmektedir. Dahası, İstanbul Sözleşmesi'nin bu şekilde yorumlanması, **namusa** ilişkin İstanbul Sözleşmesi yaklaşımının eleştirel olmayan bir şekilde uygulanması halinde, doğası gereği güçsüz kadın imgelerini yeniden üretme riski taşıdığı savunulan post-kolonyal feminist eleştirilerden esinlenmiştir.⁶⁴ Bu nedenle, namus ve Avrupa dışı "kültürlerde" işlenen suçlar arasındaki ilişkinin ötesine geçmek, İstanbul Sözleşmesi'nin eleştirel bir yorumu olarak görülmüştür. Ancak Valensiya Toplantısı'ndaki katılımcılar, bu terimin halihazırda kendi başına ilgiyi hak eden başka bir gerçekliği tanımlamak için kullanıldığını öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla, gerçek koruma olanaklarını ortaya çıkarmak için düzenli olarak mevcut söylemin dışına çıkılması ve politikaların, kavramların ve yasaların queerleştirilmesi için bilinçli bir çaba sarf edilmesi gerekmektedir.

Birçok vakada en iyi strateji uygun çözümü sağlamak gibi görünse de, belirli bir durumun anaakımlaştırılmış bir terimle özetlenemediği diğer durumlarda kişinin kendine ait bir anlatı bulması gerektiğine dair bir tartışma ortaya çıkmaktadır. Bu stratejiler mutlaka ikilemliler (ya/ya da) değildir ve bir sonraki bölümde lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddetten etkili koruma ve kovuşturma ile ilgili maddi hukuk ve sorunlara değinilerek geliştirilecektir.

64. Peroni L. (2016), Göçmen kadınlara yönelik şiddet: The Istanbul Convention through a postcolonial feminist lens, *Feminist Legal Studies* 24 (1), s. 49-67.

A. Çözüm stratejileri oluşturulması

Uygun çözüm stratejisi ile, LBT kadınların gerçekliklerini ve deneyimlerini hükmün kapsamına uygun hale getirerek onlara koruma sağlamak için bir İS hükmünün lezbiyen yorumunu teşvik eden stratejilere atıfta bulunuyoruz. Bu stratejiler ikiye ayrılmaktadır.

Bunlardan **ilki**, belirli bir şiddet biçiminin lezbiyen tezahürünü göstermek için İstanbul Sözleşmesi'nin maddi hükümlerinin yorumlanmasına atıfta bulunmaktadır. Böylece bu strateji, İstanbul Sözleşmesi'nin görülmeyen ya da gözden uzak gerçeklere uygulanmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Örneğin, genç lezbiyenlere ebeveynleri veya kurumlar tarafından dayatılan sözde onarım uygulamaları, psikolojik ve ev içi şiddet barındırmaktadır. Aynı şekilde, İstanbul Sözleşmesi üreme yetisinden yoksun bırakmayı yasaklamaktadır. GREVIO henüz trans kişilerle ilgili bu sorunu ele almamış olsa da AİHM içtihadı, hem "kısırlığa" yol açan zorunlu/ zorla hormon tedavisinin hem de zorunlu/ zorla sakatlama/ mutilasyon pratiklerinin, translar ve intersekslerin doğum/ kimlik belgelerini değiştirebilmek için oluşturulmuş istismarcı gereklilikler olduğunu ortaya koymaktadır.⁶⁵

İkincisi, özellikle cezai sorumluluğu çevreleyen koşullara bakarak, lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kovuşturulmasının yeterince dikkate alınmasını ve etkili yürütülmesini sağlayan yorumlara atıfta bulunmaktadır. Daha spesifik olarak, bu ikinci strateji, lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin daha iyi anlaşılmasını teşvik eden ve uygulanabilecek ağırlaştırıcı koşullara ilişkin örneklerle açıklanmaktadır.

Aşağıdaki tablo ilk stratejiyi geliştirmekte ve LBT kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerini İstanbul Sözleşmesi'nde düzenlenen şiddet biçimleri kapsamına almaktadır.

65. Bkz. *AlHM, A. P., E. Garçon ve S. Nicot / Fransa*, Başvuru No. 79885/12, 52471/13, 52296/13, 6 Nisan 2017 tarihli karar. Ve daha yakın zamanda, *A.D. ve diğerleri/Gürcistan*, Başvuru No. 57864/17, 79087/17 ve 55353/19, 1 Aralık 2022 tarihli karar. Mahkeme, yasal kesinliği sağlama amacının trans kişileri imkânsız bir ikileme karşı karşıya bırakmayı haklı çıkarmayacağını teyit etmiştir: ya kendi istekleri dışında hormon tedavisi ya da cinsiyet uyum ameliyatı geçirirler, böylece olası kısırlaştırma ile sonuçlanan prosedürlerle fiziksel bütünlük haklarından ödün verirler; ya da kimliklerinin tanınmasından ve saygı duyulmasından vazgeçerler ki bu da özel yaşam haklarının açık bir ihlalidir. Dolayısıyla Mahkeme, devletlere 8. maddeden doğan pozitif yükümlülüklerini yerine getirmeleri için bir takdir marjı tanıırken, zorunlu vücut değişikliklerinin veya tamamen özgür rıza olmaksızın yapılan tedaviler, Sözleşme'ye aykırı, istismar edici gerekliliklerdir. Mestre, Transjustice (2022), alıntı.

LBT KADINLARA VE NON_BİNARY KİŞİLERE YÖNELİK TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET İS TABLOSU

ŞİDDETİN TÜRÜ + İSTANBUL SÖZLEŞMESİ MADDESİ	İstanbul Sözleşmesi'deki Tanımı	UYGULAMA	EN ÇOK ETKİLENEN MAĞDUR GRUBU
EV İÇİ ŞİDDET (MADDE 3, B)	Failin mağdurla aynı konutu paylaşıp paylaşmadığına bakılmaksızın, aile veya hane halkı ya da eski veya mevcut eşler veya partnerler arasında meydana gelen tüm fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri. Şiddet ayrı bir suç olarak düşünülmemiş; yakın partner şiddetinden (IPV) ayırt edilmemiştir. Bir dizi davranış şiddet teriminin şemsiyesi altına girmektedir.	Darp, tokat atma, itme, vurma. Lezbiyen düşmanı tecavüz Lezbiyen düşmanı tecavüzü kolaylaştırma Tecavüz ¹ Ekonomik şiddet Psikolojik şiddet (sözde onarım uygulamaları, aile içinde yaşanan kötü muameleler ve hakaretler dahil)	Herkes Gençler Yakın partner şiddetine maruz kalan partnerler
PSİKOLOJİK ŞİDDET (MADDE 33)	Zorlama veya tehdit yoluyla bir kişinin psikolojik bütünlüğünü ciddi şekilde bozmaya yönelik kasıtlı davranış	Sözde onarım uygulamaları Zorla tıbbi tedavi Manipülasyon, Hakaret Nefret söylemi	Herkes Gençler Yakın partner şiddetine maruz kalan partnerler
ISRARLI TAKİP (STALK) (MADDE 34)	Başka bir kişiye yönelik olarak, bu kişinin kendi güvenliği için korkmasına neden olacak şekilde tekrarlayan tehdit edici davranışlarda bulunmak	Sokakta ve çevrimiçi ortamda takip	Herkes Translar Maskülen lezbiyenler (butches)
FİZİKSEL ŞİDDET (MADDE 35)	Başka bir kişiye yönelik fiziksel şiddet eylemlerinin kasıtlı olarak gerçekleştirilmesi	Darp, tokat atma, itme, vurma. Sözde onarım uygulamaları	Herkes
TECAVÜZ DE DAHİL CİNSEL ŞİDDET (MADDE 36)	Başka bir kişinin vücuduna herhangi bir vücut parçası veya nesne ile cinsel nitelikte rızaya dayalı olmayan vajinal, anal veya oral penetrasyonda bulunma; bir kişiyle cinsel nitelikte rızaya dayalı olmayan diğer eylemlerde bulunma şeklindeki kasıtlı davranış; başka bir kişinin rıza dışı cinsel içerikli eylemlerde bulunmasına neden olmak	Lezfbik tecavüz Lezfbik tecavüzün kolaylaştırılması Tecavüz Yakın partner şiddeti kapsamında cinsel şiddet	Herkes Gençler Yakın partner şiddetine maruz kalan partnerler
ZORLA EVLENDİRME (MADDE 37)	Bir yetişkini veya çocuğu evliliğe zorlamaya yönelik kasıtlı davranış	Zorla heteroseksüel evlilik	Herkes Gençler Eşitlik temelli evliliği tanımayan tüm ülkeler
KADIN SÜNNETİ (MADDE 38)	Bir kadının labiasının veya klitorisinin tamamının veya başka bir kısmının kesilmesi, infibüle edilmesi veya başka herhangi bir parçasının kesilmesi	Zorunlu cinsiyet "düzeltme" ameliyatları	Uygulayan topluluklar Trans kadınlar ve trans kişiler

ZORLA KÜRTAJ VE üreme yetisinden yoksun bırakma / zorunlu streilizasyon (MADDE 39)	Önceden ve bilgilendirilmiş onayı olmaksızın bir kadına kürtaj yapılması; Bir kadının doğal yollarla üreme kapasitesini, önceden rızası olmaksızın sona erdirme amacına veya etkisine sahip bir ameliyatın gerçekleştirilmesi	Yasal/ atanan cinsiyetin kişinin cinsiyet kimliği ile uyumlu hale getirilmesi için zorla kişiyi üreme yetisinden yoksun bırakma (zorla kısırlaştırma) ²	Trans kadınlar ve trans kişiler
CİNSEL TACİZ (MADDE 40)	Özellikle korkutucu, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratırken, bir kişinin onurunu ihlal etme amacı veya etkisi olan cinsel nitelikteki her türlü istenmeyen sözlü, sözsüz veya fiziksel davranış	İş yerinde, sokakta, internette ve BİT aracılığıyla taciz Nefret söylemi	Herkes

1 Ev içi şiddetle ilgili özel suçların maddi kapsamına ilişkin olarak, Avrupa'daki bazı Devletlerde cinsel şiddetten açıkça bahsedilmektedir. Bu konuda bakınız, De Vido S., Sosa L. (2021), Avrupa Devletlerinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, BİT destekli şiddet de dahil olmak üzere, cezalandırılması. EELN, Avrupa Komisyonu, s. 61.

2 Bazı Avrupa ülkelerinde yasal cinsiyetin değiştirilebilmesi için hormonal tedavi ve/veya cinsiyetin çeşitli prosedürlerle 'onaylanması' gerekmektedir. Daha fazla ayrıntıya buradan ulaşabilirsiniz:
<https://transrightsmap.tgeu.org/>

Ceza hukuku, suçların unsurlarının detaylandırılmasında zorunlu ve kaçınılmaz olarak toplumsal cinsiyet açısından tarafsız olsa da İstanbul Sözleşmesi'nin **ağırlaştırıcı koşullara** ilişkin hükmüne lezbiyen şerhi düşmek, lezbiyenleri toplumsal cinsiyet temelli şiddetten etkili bir şekilde korumak için 'özgürleştirici bir olasılık' teşkil etmektedir. Madde 46 (a) İS, aile içinde veya mevcut veya eski partnerler arasında işlenen bir fiilin ağırlaştırıcı koşullarına atıfta bulunur; (c) belirli koşullar tarafından belirlenen savunmasızlık koşullarıyla ilgilidir; (f) ve (g) aşırı düzeyde şiddet (f) ve silah kullanımı veya tehdidi (g) gibi araçları vurgular; 46 (h) sonuçlara, yani mağdura fiziksel veya psikolojik zarar vermeye odaklanır. Dolayısıyla soru, LBT kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti yeterince ele almak için bu ağırlaştırıcı koşulların nasıl kullanılacağıdır. Her ne kadar hem İS'de hem de çoğu ülkede lezfbobik nefretle ilgili açık bir ağırlaştırıcı neden bulunmasa da, İstanbul Sözleşmesi'nde yer alan bu kategoriler üzerinde çalışmak mümkündür. Burada bazı operasyonel örnekler önereceğiz.

İlk örnek, İS'de tanımlanmamış olmasına rağmen, İS'de tanımlanan birden fazla şiddet türüne -özellikle fiziksel şiddete- giren ve 'aşırı düzeyde şiddet' (Madde 46, f) ile karakterize edilen ve aile içinde ya da mevcut veya eski partnerler arasında işlenen bir eylem olarak makul bir şekilde değerlendirilebilecek olan **kadın cinayetidir**. İstanbul Sözleşmesi'nde yer alan ağırlaştırıcı koşulların toplumsal cinsiyete duyarlı bir yorumu, *bir kız çocuğunun lezbiyen olduğu için erkek kardeşi, babası veya başka bir akrabası tarafından öldürülmesini, kadın cinayeti olarak değerlendirmeye izin verecektir*. İkinci örnek : psikolojik, fiziksel ve bazen de cinsel şiddetin bir kombinasyonunu temsil eden cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği motivasyonlu - **sözde - onarım terapileri/ uygulamalarına**⁶⁶ atıfta bulunmaktadır. Bu uygulamalar, sonuçlarla (h) ilgili ağırlaştırıcı durumu, yani fiziksel ve psikolojik zararı ve savunmasız hale getirilen kişinin durumunu (c) tetikleyebilir.

66. Belavusau U. (2023), LGBT+ Kişilere Yönelik Onarım Uygulamaları. Avrupa Parlamentosu; Mijatović D. (2023) tarafından hazırlanan rapora bakınız, Tedavi edilecek bir şey yok: LGBTİ kişiler için sözde "onarım terapilerine" son vermek, Avrupa Konseyi.

İS'nin açıklayıcı raporunda, hassas durumdaki kişiler arasında 'gey erkekler, lezbiyen kadınlar, biseksüel ve trans kişiler' sayılmaktadır.⁶⁷

Üçüncü bir örnek olarak, aynı hukuki muhakeme çizgisini takip ederek, Madde 5(1) İS'de yasaklanan **kurumsal** şiddet, 'aşırı düzeyde şiddet' (Madde 46, f) ağırlaştırıcı durumu aracılığıyla da ele alınabilir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Aydın/Türkiye* davasında (1997), bir kamu görevlisinin bir kadına tecavüz etmesinin, 'failin mağdurun savunmasızlığını ve zayıf direncini istismar etme kolaylığı göz önüne alındığında, özellikle ağır ve iğrenç bir kötü muamele biçimi olarak değerlendirilmesi gerektiğini' ileri sürmüştür.⁶⁸ 'Aşırı düzeyde şiddet' ağırlaştırıcı koşulunun toplumsal cinsiyete duyarlı bir yorumu, bu şiddete neden olmak için kullanılan araçlara değil, daha ziyade 'başvurana uygulanan fiziksel ve zihinsel şiddet eylemlerinin birikimine ve özellikle maruz kaldığı zalim tecavüz eylemine' bakacaktır.⁶⁹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadından alınan bu örnek, burada, 46 (f) maddesi kapsamındaki ağırlaştırıcı koşulu tetikleyebilecek olan kamu yetkilileri tarafından işlenen davranışın ağırlığına atıfta bulunmak için kullanılmıştır.

Bu örnekler, ağırlaştırıcı sebeplere ilişkin hükme lezbiyen şerhi düşmenin hem LBT kadınların gerçeklerinin daha iyi anlaşılmasını hem de "namus"-temelli-şiddet de dahil olmak üzere lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyet temelli suçların daha iyi kovuşturulmasını sağladığını göstermektedir. Bu yorumlayıcı strateji, LBT kadınların deneyimlerine dair saygılı bir anlatının ortaya çıkmasına olanak tanıyan *uygun bir çözümdür* çünkü hukukçuların LBT kadınların geleneksel cinsel ve toplumsal cinsiyet rollerine itiraz ettiklerinde karşılaştıkları şiddet durumlarını daha iyi kavramalarına ve bu tür eylemleri kovuşturmak için İS'yi yeterince kullanmalarına olanak tanır.

İyi uygulama

Avrupa Konseyi PARLAMENTO MECLİSİ

2022 yılında AK Parlamenter Meclisi, *Avrupa'da LGBTİ kişilere karşı artan nefretle mücadeleye* ilişkin 2417(2022) sayılı Kararı kabul etmiştir.⁷⁰

Karar, üye devletleri 'nefret suçlarına ilişkin hükümlerin açıkça ortaya konmasını sağlamak için ceza mevzuatını gerektiği şekilde değiştirmeye' davet etmiştir. Ceza mevzuatı; Bir kişi veya gruba karşı cinsiyet, cinsel

67. Açıklayıcı Rapor, para. 87 ve para. 238. IC, belirli koşullar tarafından savunmasız hale getirilen veya savunmasızlık durumunda olan kişilere atıfta bulunarak, bu kişilerin (veya grupların) *kendi başlarına* savunmasız olmadıklarını, ancak yasalarımıza, kurumlarımıza ve kişiler arası ilişkilerimize gömülü yapısal güç ilişkileri tarafından bu hale getirildiklerini vurgulamaktadır.

68. *Şükran Aydın v. Türkiye*, 57/1996/676/866, 25 Eylül 1997 [AİHM], para. 83.

69. *Şükran Aydın v. Türkiye*, 57/1996/676/866, 25 Eylül 1997 [AİHM], para. 86.

70. Ayrıca ECRI'nin LGBTİ konularıyla ilgili bilgi notuna da bakınız. ECRI, tavsiyelerinin yürürlükteki AK ve diğer uluslararası standartlardan ayrı olarak ele alınmaması gerektiğini açıklığa kavuşturmuştur.

yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliklerine dayalı olarak işlenen tüm suçları kapsamalı, orantılı ve caydırıcı yaptırımlar öngörmeli, mağdurların haklarını korumalı ve tazminat almalarını sağlamalıdır (para. 14.1) ve 'cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsiyet özelliklerine dayalı motivasyonları tüm adi suçlar için ağırlaştırıcı bir neden haline getirmelidir' (para. 14.2).

2022 yılında Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, LBQ kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılığa odaklanan bir karar üzerinde çalışmaya başlamış ve özellikle "lezfobiye karşı yasal, siyasi ve toplumsal düzenlemelerin, LBQ kadınların özelliklerini dikkate alan, heteroseksüel olmayan kadınların görünmezliğine son veren ve lezfbobiyi anlamak ve bununla mücadele etmek için hedefe yönelik eylemler gerçekleştiren bütüncül bir yaklaşım gerektirdiğini" göz önünde bulundurmuştur.⁷¹

FRANSA

Cour d'assises de Paris, 28 Mayıs 2021 tarihinde verdiği dönüm noktası niteliğindeki bir kararla, bir erkeği 'cinsel yönelim saikiyle tecavüz' suçundan mahkum etti. Adam bir alt mahkeme tarafından mahkum edilmiş, ancak bu kararda cinsel yönelimin ağırlaştırıcı nedeni dikkate alınmamıştı. Ağırlaştırıcı sebep daha sonra yüksek mahkeme tarafından dikkate alındı, çünkü fail randevunun başından beri kurbanının cinsel yönelimini biliyordu.⁷²

AVRUPA PARLAMENTOSU

Avrupa Parlamentosu, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadeleye ilişkin bir Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi teklifine ilişkin raporunda (Temmuz 2023) aşağıdaki paragrafa yer vermiştir (değişiklik no 131):

"(od) suçun amacının mağdurları cinsel yönelimleri, cinsiyet ifadeleri, cinsiyet kimlikleri, cinsiyet özellikleri, ten renkleri, dinleri, sosyal kökenleri veya siyasi inançları nedeniyle cezalandırmak olması".

Raporda LGBTQ+ kadınlardan, örneğin kesişimsel ayrımcılık nedeniyle kadına yönelik şiddet veya ev içi şiddet riski artan mağdurlara özel destek sağlanmasına ilişkin bir maddede açıkça bahsedilmiştir (Madde 35, değişiklik 247).⁷³

71. <https://pace.coe.int/pdf/60ef82628d3954132e1ffb8c2fdd87c98e7231bd6bdcfb-2c87fd64824f0a9920/doc.%2015559.pdf>

72. <https://dgemc.ac-versailles.fr/spip.php?article806>. Başsavcı yargıçlardan 'olayların üzerine söz söyleme cesaretini göstermelerini' talep etmiştir: Hétérosexuelle kadınların %4'ü şiddet mağduru olduğunu söylerken, lezbiyen kadınların oranı %10'dur. "Anlayamamaktan korkmak mümkün değil.

73. Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadeleye ilişkin bir Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi önerisi hakkında rapor.

Bununla birlikte, zorla evlendirme, kurumsal şiddet, sözde onarım terapisi vb. uygulamaların ortak bir nedeni olduğunu belirtmek önemlidir; bu da *lezfobidir/lezbiyen düşmanlığıdır*. Lezfobik saiklerin ağırlaştırıcı bir neden olarak kabul edilmesi, lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet ile mücadelede önemli bir adım olacaktır. Bu durum İS'de yer almamasına rağmen, yine de uluslararası hukukun geleneksel yorumlama kriterlerini kullanarak, ağırlaştırıcı durumlara ilişkin hükümleri ayrımcılık için yasaklanmış gerekçeleri içeren Madde 4 (3) İS ile birlikte okuyarak ortaya çıkabilir.

Bununla birlikte, ceza hukuku hükümlerinin tarafsızlığından toplumsal cinsiyet boyutunun ortaya çıkmasına izin vermek de önemlidir, örneğin açıkça 'lezfobik tecavüz' gibi.⁷⁴ Şu anda sadece İstanbul Sözleşmesi'ndeki ağırlaştırıcı sebeplere ilişkin hükme lezbiyen şerhi düşmek mümkün olsa da, *tüm* kadınların gerçeklerine yeterli bir yanıt sağlayan yeni, yasal olarak sağlam, çığır açan bir ağırlaştırıcı sebep bulmak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

B. Lezbiyen bir anlatı bulmak

Uyum stratejileri, her zaman lezbiyen kadınların gerçeklerinin karmaşıklığını kavramaya yetmez. Uyum stratejileri yasal olarak sağlam olsa da, dilimizde ve birçok tartışmanın özünde yer alan kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ev içi şiddete hetero-merkezli yaklaşımı değiştirebilecek yeni bir anlatı üzerinde çalışmak - ve çalışmaya devam etmek önemlidir çünkü bu rapor mümkün olan tüm cevapları sunma iddiasına sahip değildir. *Lezbiyen bir anlatı* bulmakla, tartıştığımız ve politika tasarımına dahil olduğumuz bakış açısını queerleştirerek ve en iyi politika yaklaşımının hangisi olacağına dair zorlu tartışmalara girerek lezbiyenlere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin özgüllüklerini ele almanın ve bunlara yanıt vermenin yollarını bulma ihtiyacına atıfta bulunuyoruz.

İstanbul Sözleşmesi'nin 4. Maddesini kendi gerçeklerimize kulak vererek uygulamamız gerekiyor. Madde 4'ü kendi gerçeklerimize uyarlamamız gerekiyor.

Juliane Rosin, Lesben*Ring, Almanya

Masa başı araştırması ve odak grup çalışmalarında ortaya çıkan belirli bir anlatı kaygısı, ev içi şiddet ve yakın partner şiddeti (IPV) tanımlarıyla ilgilidir. LBT kadınlara ve non-binarylere yönelik ev içi şiddet, en az iki farklı şekilde olabilir: yakın partner şiddeti (IPV) ve heteronormativiteye uymaları için aile üyelerini, özellikle de gençleri hedef alan şiddet.⁷⁵

74. Ayrıca bakınız Ayrımcılıkla Mücadele, Çeşitlilik ve İçerme Yürütme Komitesi (CDADI), Bakanlar Komitesi'nin cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkla mücadele tedbirleri hakkında üye devletlere [CM/Rec\(2010\)5](#) sayılı Tavsiye Kararının uygulanmasına ilişkin tematik inceleme, 7 Eylül 2023, bölüm C.

75. INED France (2020) *Violences intrafamiliales : les filles et les jeunes LGBT plus touchés*, at

https://juridique.defenseurdesdroits.fr/doc_num.php?explnum_id=19717

Bu gerçekler İstanbul Sözleşmesi'nde iki ayrı kavram olarak ayrıştırılmamıştır.⁷⁶ İS Madde 3, ev içi şiddeti İPV'yi de içerebilecek geniş bir kavram olarak tanımlamaktadır. Sözleşmeye göre, devletler 'kadınları orantısız bir şekilde etkileyen ev içi şiddet de dahil olmak üzere kadınlara yönelik her türlü şiddeti' suç saymakla yükümlüdür ve 'bu Sözleşmeyi tüm ev içi şiddet mağdurlarına uygulamaya' teşvik edilmektedir. Ancak, devletler yakın partner şiddetini veya ev içi şiddeti ayrı suçlar olarak değil, ayrı ayrı veya birlikte ele alındığında (psikolojik şiddet, fiziksel şiddet, ısrarlı takip, vb.) bu anlama gelebilecek belirli davranışları suç olarak tanımlamakla yükümlüdür.⁷⁷ Genç lezbiyenlere yönelik aişe içinde meydana gelen şiddet açıkça ev içi şiddet tanımına girse de, lezbiyen çiftlerde yakın partner şiddetini (İPV) neyin oluşturduğu konusunda bir açıklamaya/tartışmaya ihtiyaç vardır.

Aslında, İPV'nin nasıl kavramsallaştırıldığı ve yasallaştırıldığı; LBT kadınların koruma veya acil engelleme emirlerinin çıkarılması, hizmetlere ve haklara erişim dahil olmak üzere devletten alabilecekleri koruma üzerinde sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin: eğer şiddet erkekten-kadına şiddet olarak kavramsallaştırılmışsa; veya açıkça aynı cinsiyetten partnerleri kapsamıyorsa ve genellikle yalnızca evli ve boşanmış çiftler, veya evli olmayan karşı cinsiyetten çiftler için geçerli olduğu düşünülüyorsa... İPV'ye yönelik kamusal tepkinin bazı kadınlara gereksiz yükler getirebilecek ve belirli toplumsal cinsiyet temelli şiddet biçimlerinden korumalarını engelleyerek onları daha da haklarından mahrum bırakabilecek siyasi ve yapısal yönleri vardır.⁷⁸ Veriler, yakın partner şiddetinin lezbiyenleri de nasıl etkilediğini göstermelidir.

76. Açıklayıcı Rapor, ev içi şiddetin kişisel kapsamı ile ilgili olarak Madde 3(b)'nin "biyolojik veya yasal aile bağlarından bağımsız olarak aile veya hane/ ev içi üyeler arasındaki şiddeti" ele aldığını açıklığa kavuşturmuştur. [...] Ev içi şiddet başlıca iki tür şiddeti kapsamaktadır: mevcut veya eski eşler veya partnerler arasındaki yakın partner şiddeti (İPV) ve tipik olarak ebeveynler ve çocuklar arasında meydana gelen nesiller arası şiddet' (para. 41). İPV, mevcut veya eski eşler veya partnerler arasındaki şiddeti içerir. Benzer şekilde, nesiller arası ev içi şiddet, bir kişinin çocuğuna veya ebeveynine (yaşlı istismarı) uyguladığı şiddeti ya da aynı evi paylaşmış paylaşılmadıklarına bakılmaksızın farklı nesillerden iki veya daha fazla aile üyesi arasındaki şiddeti kapsamaktadır (ibid.). Açıklayıcı Rapor, ev içi şiddetin başka şekillerde de ortaya çıkabileceğini göz ardı etmeyen "yakın partner şiddeti olarak ev içi şiddetin" "mevcut veya eski eşlerin yanı sıra mevcut veya eski partnerler arasındaki fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddeti içerdiğini" eklemektedir. Kadınları orantısız bir şekilde etkileyen ve bu nedenle belirgin bir şekilde toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet biçimidir" (para. 42).

77. De Vido S., Sosa L. (2021), Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin suç sayılması Avrupa ülkelerinde, online şiddet de dahil olmak üzere, bkz. Farklı yetki alanları soruna farklı yaklaşmaktadır ve bazı ülkeler bu terimi birbirinin yerine kullanırken, diğerleri kullanmamaktadır. Örneğin, İspanya İPV (toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak adlandırılmaktadır) ile diğer şiddet türleri (bu nedenle ev içi olarak adlandırılmaktadır) arasında ayırım yapmaktadır; Birleşik Krallık'ta ev içi şiddet, ilgili kişilerin birlikte yaşama durumlarına bakılmaksızın İPV için kullanılan bir terimdir.

78. Mestre i Mestre R. (2020), Exploring intersectionality: FGM/C at the Istanbul Convention, in Niemi J., Peroni L., Stoyanova V. (eds), International Law and Violence against Women. Avrupa Birliği ve İstanbul Sözleşmesi. Routledge. Kimberlé Crenshaw'a göre, bu yapısal açıdan, kesşimsel tabiiyet mutlaka kasıtlı değildir, ancak 'güçsüzlüğün başka bir boyutunu yaratmak için önceden var olan kırılma noktaları etkileşime giren bir yükün empoze edilmesinden' kaynaklanır. Crenshaw K. (1991), Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color, Stan L Rev 43, s. 1241 ss.

Cinsiyetin yasal olarak tanınmaması, trans kadınların kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına ilişkin idari güvencelerden yararlanma ve ev içi şiddet mağdurlarına koruma ve yardım sağlama haklarını kısıtlamaktadır.

Trans kadınlar, kimlik belgelerinde cinsiyet işareti erkek oldukları gösterdiği için uzaklaştırma kararı talep edememektedir. 2018 yılında mahkeme, bir trans kadının uzaklaştırma emri talebini yetkisiz kişi olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.⁷⁹ Trans kadınlara yönelik şiddet toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak değerlendirilmemektedir.

Keti Bakhtadze, Kadın İnisyatifi Destekleme Grubu, Gürcistan.

GREVIO, Temel Değerlendirme Raporlarının Ara Dönem Yatay İncelemesinde, yetkililerin, farklı bir yaklaşımın ayrımcı olacağından korkarak, LBT kadınların yanı sıra erkekleri ve erkek çocukları da kapsayıcı olmak amacıyla kadına yönelik şiddet yerine toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramını kullandığını belirtmiştir.⁸⁰ Ancak GREVIO, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin LBT kadınlar da dahil olmak üzere kadınlar üzerindeki orantısız etkisini yakalamayan hükümlerin toplumsal cinsiyet açısından tarafsızlığı konusundaki endişelerini dile getirmiştir.⁸¹

Aslında, farklı güç ve ayrımcılık sistemlerinin kesişim noktasında yer alan kadınlar, toplumsal cinsiyetten bağımsız politikalardan ilk zarar görenler olacaktır.

Ev içi şiddetin toplumsal cinsiyet temelli olabileceğini ve IPV'nin toplumsal cinsiyet temelli olduğunu teyit ederek İstanbul Sözleşmesi, bu tür şiddetin güç eşitsizliklerinden, sosyal ve kültürel yapılardan (heteronormativite dahil), toplumu yöneten normlardan ve değerlerden kaynaklandığını ve kadınların hem özel hem de kamusal alanda ikincil konumda olmalarına yol açtığını vurgulamaktadır. Bu daha kesin bir yaklaşımdır; çünkü şiddetin nedenlerini ve etkilerini açıkça ortaya koyar ve bireysel bir sorundan ziyade toplumsal bir sorun olarak anlaşılmasını güçlendirir; belirli olaylara, bireysel failere ve mağdurlara / hayatta kalanlara yönelik olanların ötesinde kapsamlı yanıtlar gerektirir.⁸² Lezbiyen çiftlerde yakın partner şiddetiyle ilgili olarak, şu analiz ortaya çıkar: lezbiyen çiftler toplumlarımızda mevcut olan ataerkil yapılara veya kişinin partnerinin bedeni ve ruhu üzerinde sahiplik ve mülkiyet olarak ataerkil aşk fikrine karşı bağışık değildir. **Toplumsal cinsiyet kavramının 'kadın' yerine geçmediğini anlamak önemli olmakla birlikte, (toplumsal) cinsiyet ayrımı gözetmeme (gender-neutrality) ters etki yaratır; çünkü bu, güç dengesizliğini, yani şiddetin cinsiyetlendirilmiş doğasını gizlerken, kadın hakları ile LGBTİ hakları arasında lezbiyen haklarını tehlikeye atan bir 'rekabet' duygusu yaratır.**

79. Bakhtadze K. (2022), Gürcistan'da Yasal Cinsiyet Tanıma. Politika Belgesi.

80. GREVIO (2022), Ara Dönem Yatay Gözden Geçirme, para. 19.

81. Örneğin, GREVIO, Hollanda'ya ilişkin temel değerlendirme raporunda, "herhangi bir bireyin yaşayabileceği ev içi şiddetin farklı tezahürlerini yakalamayı amaçlayan [...]" yeni kullanılan "bağımlılık ilişkilerinde şiddet" teriminin, şiddet mağduru kadınların korunması ve desteklenmesinde boşluklara yol açabileceğine dair endişelerini dile getirmiştir çünkü "toplumsal cinsiyetten bağımsız politikalar, toplumsal cinsiyet duyarlılığından yoksun profesyonellerin müdahaleleri riskini taşımaktadır. GREVIO (2020), Hollanda'ya ilişkin temel değerlendirme raporu, yönetici özeti.

82. Schneider A. ve diğerleri (2019), Gender Matters, cit.

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, ilk olarak kadınları (ve kadın olarak algılanan kişileri) - özellikle de kendilerine dayatılan toplumsal cinsiyet normlarını lezbiyen olarak, trans olarak veya heteroseksüel bir ilişkide kadınların sahip olması beklenen role sadık kalmayarak ihlal edenleri - etkileyen belli güç sistemlerini devam ettirir. Bu nedenle, lezbiyenlerin şiddet deneyimlerini ele alırken toplumsal cinsiyete dayalı şiddete atıfta bulunmak ve ona atıfta bulunurken kadınlardan bahsetmek, lezbiyen deneyimlerinin daha fazla görünmez kılınmaması için hem yararlı hem de gereklidir.

LBT kadınları açıkça görünür kılmak, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete 'cinsiyet ayrımı gözetmeyen (gender neutral)' bir yaklaşım benimsemekten daha iyidir. Çünkü bu yaklaşım, her yakın partner şiddeti mağdurunun heteroseksüel cis bir kadın olduğunu varsaymak yerine, mağdurun/hayatta kalanın sosyal konumuna ve ihtiyaçlarına dikkat edilmesini sağlar; ihtiyaçlar ve bunlara dair çözümler hakkında lezbiyen bir anlatı geliştirilmesini teşvik eder.

Bu anlamda, lezbiyenlerin maruz kaldığı ikincilleştirmenin ve şiddetin çok katmanlı boyutlarını göz ardı eden müdahaleler, onların ihtiyaçlarına cevap vermek için kaynakları doğru şekilde tahsis edemez ve ayrımcılıkla sonuçlanabilir.⁸³

GREVIO, taraflara defalarca "hizmet sunumunun, kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan veya kalabilecek olan kadın mağdurların ihtiyaçlarına özel önem vermesini" sağlamaları çağrısında bulunmaktadır;⁸⁴ çünkü engelli kadınlar, göçmen kadınlar ve LBT kadınlar, sığınma evlerine ve diğer hizmetlere dahil olma konusunda engellerle karşılaşmaya devam etmektedir.⁸⁵ LBT kadınların ihtiyaçlarının, onların gerçeklerine uygun olmayan hizmetlerle karşılanması zor olabilir; ancak STK'lara yönelik daha fazla kılavuza, fona ve desteğe kesinlikle ihtiyaç vardır. Çoğu kurumda ve sağlanan hizmette hizmet alan kişiye dair heteroseksüelliğin varsayılması, bir sorunun fark edilmemesine veya ona yeterli desteğin sağlanamamasına yol açmaktadır.⁸⁶

Somut eylemlere ihtiyaç vardır. LBT kadınların özel danışmanlık ve koruma almak için nereye gideceklerini bilmeleri için uzmanlaşmış hizmetlere ihtiyacımız var. Bu bağlamda finansman kilit bir konudur.

Juliane Rosin, Lesben*Ring, Almanya

Toplumsal cinsiyet-temelli şiddete karşı çalışan sivil toplum kuruluşlarının, tüm kadınların ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli kaynak sağlamak üzere birlikte çalışması ve STK'lara kendi önceliklerini ve hizmet ettikleri toplulukları belirleme alanı bırakması gerekmektedir. Bu durum, LBT kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı eşit koruma sağlamak için bir '**daha güvenli alan**' stratejisinin faydalı olabileceğini göstermektedir.

83. Bakınız Sosa L., Mestre i Mestre R. (2022), Kadınlara ve ev içi şiddete karşı önlemlerin ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanmasının sağlanması, alıntı, s.39.

84. Finlandiya (para 98), Hollanda (para 150); Sırbistan (para 114) ve İsveç (para 126) ile ilgili temel değerlendirme raporlarına bakınız.

85. Bkz. örneğin, Andorra Inf (2020)18 ile ilgili Temel Değerlendirme Raporu, paras. 17 ve 20; Gürcistan Inf (2022) 28, paras. 23 ve 24.

86. Gill V., Skelton T. (2003), Finding oneself, losing oneself: the lesbian and Gay 'scene' as a paradoxical space, in International Journal of Urban and regional research, 27:4, p. 849 ss.

Bu, topluluk tarafından yönetilebilen, lezbiyenlerin özel ihtiyaçlarını ele alan, hayatta kalma tekrar mağdur etmekten kaçınan ve güvenli bir alan sağlayan sığınma evleri veya yardım hatları için geçerlidir. Bu strateji bir ayrıştırma biçimi değildir, aksine kesişimsel olarak kapsayıcı bir alan yaratma olasılığının önünü açar.

Güvenli alanlar fikri, LBT kadınları her zaman dışarıda bırakılmak yerine içeriye çağrıldıklarını hissettirecek şekilde dahil etmek anlamına gelir. LBT kadınlar için güvenli olmayan bir sisteme erişimi nasıl garanti altına alabiliriz?

Kurumların çalışma biçimlerine meydan okunmalı ve toplum temelli ve olumlu uygulamalardan ilham alan uzman hizmetler yaratarak lezbiyenlere karşı ayrımcı olmalarını engellemeliyiz.

Ilaria Todde, EL*C - Eurocentralasian Lezbiyen Topluluğu, İtalya/
Belçika

Bu stratejinin özellikle evlerinden kaçan, cinsiyet kimlikleri, cinsiyet ifadeleri ve/veya cinsel yönelimleri nedeniyle toplumsal cinsiyete dayalı psikolojik şiddet ve ev içi şiddetten kaçan genç LBT kadınlar için uygun olduğu kanıtlanmıştır. Güvenli, heteroseksüel veya cis olmalarını beklemeyen, ancak onları güçlendirirken korunmalarına ve iyileşmelerine katkıda bulunan bir ortam sağlayan bir alana ihtiyaçları vardır.

İyi uygulama

PORTEKİZ

Portekiz, LBT topluluğuna mensup ev içi şiddet mağduru kadınlar için yeni bir sığınma evi açarak belirli kadın gruplarına ekstra destek sağlamaya odaklanmıştır.⁸⁷

İTALYA

Lesbiche Bologna adlı STK tarafından özel bir yardım hattı düzenlenmektedir. Lezfobi, bifobi ve transfobiden kaynaklanan şiddete (özellikle atanmış ailelerdeki ev içi şiddeti de içeren) ve lezbiyen ilişkilerdeki İPV'ye odaklanmaktadır. Bir miktar kamu fonu almaktadır. Yardım hattı gönüllüler tarafından işletilmektedir ve haftada iki gün hizmet vermektedir. Amaç; lezbiyen, biseksüel ve trans öznelliklerin güçlendirilmesi yoluyla hayatta kalanlara kaçış yollarında ve şiddet deneyimlerinin işlenmesinde destek olmaktır. Ekip, şehrin diğer gerçekleri ve bölgesel ağlarla sinerji içinde çalışmaktadır.⁸⁸

87. GREVIO temel değerlendirme raporlarının Ara Dönem Yatay incelemesi, para. 265.

88. <http://www.lesbichebologna.it/linea-antiviolenza/>

89. <https://le-refuge.org/>

NİHAİ AÇIKLAMALARIMIZ

Bu rapor, İstanbul Sözleşmesi'nin lezbiyenler için eşit haklar ve şiddete karşı etkili koruma sağlama potansiyelini araştırmıştır. LBT kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin etkili bir şekilde önlenmesini ve kovuşturulmasını, lezbiyenlerin yeterince korunmasını ve toplum öncülüğündeki sivil kuruluşların İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasına tam olarak katılmasını sağlamak için farklı stratejiler önermiştir.

Masa başı araştırması, odak grup çalışması ve uzmanlarla yapılan tartışmalar, lezbiyenlerin toplumsal cinsiyet temelli şiddet (GBV) deneyimlerinin yeterince araştırılmadığını ve kamu politikalarında ele alınmadığını doğrulamıştır. Bu durumu tersine çevirmek için bu rapor, İS kapsamına giren lezbiyenlere yönelik yaygın GBV biçimlerini tanımlamakta ve GBV'ye yönelik bütüncül müdahaleye nasıl lezbiyen müdahale yapılabileceğine dair içgörüler sunmaktadır. Bir yandan, devlet düzeyinde GBV'ye karşı mücadele eden kamusal yapıda ve GREVIO liderliğindeki İS'nin uygulanmasının izlenmesi sürecinde LBT haklarını, bakış açılarını ve ihtiyaçlarını anaakımlaştırmanın yolları üzerine düşünmektedir. Öte yandan rapor, *uygun bir çözüm* önererek, yani İS'yi lezbiyen deneyimlerini ve korunma ihtiyaçlarını içerecek şekilde yorumlayarak, maddi hukuka lezbiyen müdahale etmenin de mümkün olduğu fikrini ileri sürmektedir. Rapor ayrıca, politika tasarlama yöntemlerimize nüfuz eden GBV'ye yönelik hetero-merkezli yaklaşıma meydan okuyan belirli bir lezbiyen anlatı bulma konusunda bir tartışma başlatılmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu rapor, LBT kadınların karşı karşıya kaldığı her bir GBV türünün ayrıntılı bir açıklamasını sunmasa da, örneğin Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) temelli/ online şiddet⁹⁰ veya lezbiyen ailelere yönelik şiddet hakkında çok az şey söylene de, GBV ile karşı karşıya kalan LBT kadınların özel durumlarını ve ihtiyaçlarını dikkate alan daha iyi bir kamu müdahalesini teşvik eden toplumsal cinsiyet temelli şiddet literatüründeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

90. İS, dijital dünyadaki şiddetten veya teknolojinin kolaylaştırdığı şiddetten (bilgi ve iletişim teknolojileri temelli/ online/ Dijital şiddet) bahsetmemiştir ve bu nedenle, bu rapor için analiz edilen izleme süreci BİT şiddetini içermemiştir. GREVIO'nun kadına yönelik şiddetin dijital boyutuna ilişkin 1 No.lu Genel Tavsiye Kararı Ekim 2021'de kabul edildiğinden, bu durum sonraki izleme süreçlerinde değişebilir. BİT destekli şiddet, siber şiddet, dijital dünyada şiddet birbirinin yerine kullanılabilir, ancak 'BİT destekli şiddet' bilgisayar ve iletişim sistemleri, donanım ve yazılım aracılığıyla işlenen farklı şiddet biçimlerini daha iyi yansıtmaktadır. Ağlara bağlı olsun ya da olmasın, herhangi bir BİT cihazını içeren hem çevrimiçi hem de çevrimdışı faaliyetleri kapsamaktadır. De Vido S., Sosa L. (2021), Criminalisation, alıntı, s. 53.

EK I - POLİTİKA VE KURUMSAL EYLEMLER İÇİN ÖNERİLER

A - Araştırmaları desteklemek, istatistiksel veri toplamak ve nüfusa dayalı anketler yapmak

1. GREVIO, devletleri, LBT kadınlar da dahil olmak üzere kesişen ayrımcılık biçimlerine maruz kalan kadınları etkileyen şiddetle ilgili araştırmaları desteklemeye teşvik etmeye devam etmelidir.
 - Farklı şiddet türleri (BİT temelli şiddet; sözde onarım terapileri/ uygulamaları, vb.) ile belirli gruplar (LBT gençler, yaşlı kadınlar), politika boyutları (sağlık, spor, eğitim) genelinde toplumsal cinsiyet temelli şiddeti (GBV'yi) önleme ve GBV'den korumayı amaçlayan yasaların LBT kadınlar üzerindeki etkisi üzerine araştırmalara ihtiyaç vardır.
 - Lezbiyen düşmanlığı ve bunun ceza hukuku da dahil olmak üzere hukuka nasıl dahil edileceği konusunda daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.
 - İS kapsamında lezbiyen çiftlerde partnerler arası şiddet konusunda da ek araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Her ne kadar İS'de yakın partner şiddeti (İPV'nin) bir tanımı bulunmasa da, IPV'nin toplumsal cinsiyetli bir olgu olduğunu ve bu nedenle İS çerçevesinde yeterince ele alınması gerektiğini anlamak önemlidir.
2. Devletler, düzenli aralıklarla ayrıştırılmış ilgili istatistiki verileri toplamalıdır. Her düzeyde kadına yönelik şiddetle ilgili verilerin toplanmasını sistematik hale getirmeli ve kolaylaştırmalı, bu verileri İS terminolojisini kullanarak yayınlamalı ve cinsiyet, yaş, mağdur ve fail arasındaki ilişki, coğrafi konum ve engellilik durumu, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve cinsel yönelim gibi ilgili görülen diğer hususları içermelidir.
3. Devletler, çoklu ve kesişen ayrımcılık ve şiddet biçimleriyle karşı karşıya kalan kadınlar ve kız çocuklarına ilişkin göstergeleri içeren nüfus temelli araştırmalar yapmalıdır.
4. Devletler, lezbiyenlere yönelik GBV hakkında veri toplamalarını ve kanıta dayalı bilgi üretmelerini sağlamak için STK'lara yeterli fon sağlamalı, sayılar/ nicel veriler hakkındaki anlatıyı değiştirmeli ve nitel yöntemlerin kullanımını teşvik etmelidir.

¹Kadına yönelik şiddetin dijital boyutuna ilişkin 1 No.lu Genel Tavsiye Kararı Ekim 2021'de kabul edilmiştir. BİT destekli şiddet, siber şiddet, dijital dünyada şiddet birbirinin yerine kullanılabilir, ancak 'BİT destekli şiddet' bilgisayar ve iletişim sistemleri, donanım ve yazılımlar aracılığıyla işlenen farklı şiddet biçimlerini daha iyi yansıtmaktadır. Ağlara bağlı olsun ya da olmasın, herhangi bir ICT cihazını içeren hem çevrimiçi hem de çevrimdışı faaliyetleri kapsamaktadır. De Vido S., Sosa L. (2021), Criminalisation, alıntı, s.53.

5. İzleme organı veri toplama için genel bir strateji tasarlamalı ve resmi kurumun STK'lar tarafından toplanan verilere nasıl yaklaşacağını açıkça tartışmalıdır.
6. GREVIO, eşitlik kurumları, Ombuds(person) ofisleri ve benzeri kurumlar gibi farklı izleme organlarından farklı politikalar ve veriler hakkında bilgi almalı veya talep etmelidir.
7. STK'lar, farklı kurumlar ve/veya hizmet sağlayıcılar tarafından LBT kadınlara yönelik ayrımcılık, önyargı ve şiddet hakkında eşitlik kurum ve kuruluşlarına rapor vermelidir.

B - Entegre politikalar ve sivil toplumun rolü

1. STK'lar, İS tarafından kurulan resmi koordinasyon organının eşit statüdeki üyeleri olmalı ve katılımları devletin ihtiyaçlarına değil, kadınların ihtiyaçlarına yönelik olmalıdır.
 - Katılımcı STK'ların seçim kriterleri şeffaf olmalıdır. Seçilen STK'lar İS çerçevesinde çalışmalı ve Sözleşmeyi bir eylem referans noktası olarak tutmalıdır.
 - Kesişen ayrımcılık biçimleriyle karşı karşıya kalan lezbiyenler ve diğer kadınlar tarafından yönetilen ve bunlara odaklanan STK'lar da dahil edilmelidir.
2. STK'lara, tartışmaların başlangıcından itibaren, çeşitli yollarla politika oluşturma sürecinin her aşamasında danışılmalıdır.
3. Koordinasyon organı, İS'nin amaçları doğrultusunda çalışan STK'larla konuşmalı ve onları aktif bir şekilde sürece dahil etmeli ve lezbiyen örgütlerin dinlendiğinden ve politika tasarımına ve hizmetlerin sağlanmasına dahil edildiğinden emin olmalıdır.
4. STK'lar hem devlet düzeyinde hem de GREVIO nezdinde izleme sürecine aktif olarak dahil edilmelidir.

C - Profesyonellerin eğitimi

1. Kadın hakları ve lezbiyen hakları sivil toplum örgütlerinin personeli, İS'yi daha iyi kavramak ve ayrımcılık içermeyen bir pratik sağlamak için nasıl uygulanacağını öğrenecekleri eğitimler almalıdır. Profesyoneller, İS'nin LBT kadınları korumak için nasıl kullanılması gerektiğine dair eğitilmelidir.

2. Profesyonellerin eğitimi avukatları, yargıyı, sosyal hizmetleri ve özel ve genel hizmetlerde çalışan personeli içermelidir.
3. Başlangıç ve hizmet içi eğitim zorunlu olmalı ve kanunla sağlanmalıdır. LBT kadınlara yönelik önyargı ve ayrımcılığı azaltmaya, farklı GBV biçimlerinin lezbiyen tezahürlerini tanımaya ve lezfobiyi ele almaya yönelik olmalıdır.
4. Eğitimler, LBT kadınların haklarının korunması alanında çalışan STK'lar ile birlikte planlanmalıdır. Eğitim veren STK'larla son dakikada değil, zamanında iletişime geçilmeli, çalışmaları için yeterli ödeme yapılmalı ve eğitimin tasarımına en başından itibaren dahil edilmelidir. STK'lar uygun eğitimi verebilmek için yeterli bir süreye sahip olmalıdır.
5. İzleme organı, eğitim faaliyetlerinin periyodik izleme süreçlerini yürütmelidir. GREVIO sadece eğitim faaliyetleri konusunda değil, aynı zamanda neyin işe yarayıp neyin yaramadığının değerlendirilmesi konusunda da bilgilendirilmelidir.

D – Korumaya lezbiyen müdahale

1. Devletler, lezbiyenlerin karşı karşıya kaldıkları GBV'nin çoklu tezahürlerinin bu şekilde tanınmasını ve böylece önlenmesini ve yeterli şekilde kovuşturulmasını, mağdurların ise yeterli koruma ve tazmin almasını sağlamalıdır.
2. Devletler, LBT kadınlara yönelik GBV'nin yeterince ele alınmasını ve kovuşturulmasını ve lezbiyenlerin karşı karşıya kaldığı şiddetin karmaşıklığını yakalamak için ağırlaştırıcı koşulların dikkate alınmasını ve usulüne uygun olarak uygulanmasını sağlamalıdır.
3. Devletler, LBT kadınlara yönelik kurumsal şiddeti, tehditkar uygulamaları ve saygısızlığı durdurmak için gereken tüm tedbirleri almalıdır; özellikle de koruma ve destek arandığı durumlarda.
4. Yerel ve ulusal makamlar, genellikle faaliyetlerini karakterize eden toplumsal cinsiyet duyarlılığı eksikliğinin, geciken soruşturmaların, LBT kadınlara yönelik şiddetin normalleştirilmesi ve önemsizleştirilmesinin, lezbiyen GBV mağdurlarının yeniden mağdur edilmesinin ve LBT kadınlara LBT oldukları için yapılan saldırıların, İstanbul Sözleşmesi'nin kapsamıyla çelişen "kurumsal şiddet" biçimleri olduğunun farkında olmalıdır.
5. Devletler ve yetkilerinin sınırları dahilinde bölgesel örgütler,

ev içi şiddet ve yakın partner şiddetine ilişkin cinsiyet ayrımı gözetmeyen (gender-neutral) hükümler benimsemekten kaçınmalı ve LBT kadınların IPV de dahil olmak üzere GBV'ye karşı yeterli koruma almalarını sağlamalıdır.

6. Yerel ve ulusal makamlar, toplumsal cinsiyet temelli şiddet mağduru LBT kadınlar için 'daha güvenli alan' stratejisini garanti altına almalıdır. Bu strateji; ihtiyaçlarına daha iyi karşılık v e r e n farklı alanlarda uzmanlaşmış hizmetlerin sağlanması ve yeterli şekilde finanse edilmesi anlamına gelir: toplum-temelli, lezbiyenlerin özel ihtiyaçlarına hitap eden, yeniden mağduriyeti önleyen ve güvenli bir alan sağlayan sığınma evleri veya yardım hatları.
7. Kadın hakları STK'ları, üyeleri arasında İS'nin ne olduğu ve LBT kadınların GBV'den korunması için uygulanmasının önemi konusunda uygun farkındalığın yaratılmasını sağlamalıdır. Kadın STK'ları ve lezbiyen STK'ları birlikte çalışarak, analiz yöntemi olarak kesişimselliği benimseyerek, tüm kadınlara yönelik İS'nin uygulanmasındaki zayıflıkların GREVIO tarafından etkili bir şekilde izlenmesini sağlayabilir.
8. GREVIO, LBT kadınların gerçekliklerini devletlerin temel değerlendirme raporlarında görünür kılma konusundaki önemli çalışmalarına devam etmeli, bu kadınların seslerinin dinlenmesini ve raporlardaki belirli bölümlerin İS kapsamında kadınlara yönelik GBV'nin bir biçimi olarak lezfobiyi ele almasını sağlamalı ve İS'nin LBT kadınları toplumsal cinsiyet temelli şiddetten daha iyi koruyan yorumlarını teşvik etmelidir.

EK II - GREVIO ÜLKE RAPORLARININ ANALİZİ

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT- NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER IC-CP	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Arnavutluk (2017)	Evet.	Evet, + cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği.	Veri toplamaya hassas/ dezavantajlı kadınlar ve kız çocuk gruplarına ilişkin spesifik göstergeler eklemek; bu grupların bakış açısını tasarım, uygulama, izleme ve değerlendirmeye entegre etmek Şiddeti önleme ve şiddetle mücadele politikaları kadınlara karşı; özel ihtiyaçlara göre uyarlanmış programlar bu tür grupların.	Ötekileştirilmiş gruplar olarak lezbiyenler, biseksüeller ve trans kadınlar.	Namus temelli suçlar ülkede ciddi bir endişe kaynağıdır ancak cinsiyet kimliği ile ilişkilendirilmemektedir.	
Andorra (2020)	Evet	Evet, LBT kadınlar da.	Çoklu ayrımcılığa maruz kalan kadın gruplarını etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin araştırma ve veri toplanmasının teşvik edilmesi.	Destek hizmetlerine ve koruma mekanizmalarına erişimde engellerle karşılaşan ve hakları konusunda yeterince bilgilendirilmeyen LBT kadınlar. 13/2019 sayılı Kanun'da LGBTİ'den hassas grup olarak bahsedilmiştir, ancak LBT kadınlardan bahsedilmemiştir. kadınlara karşı şiddetle ilgili politika belgeleri	LGBTI konularında uzman dernek DiversAid, bu alanda politika ve uygulamaların geliştirilmesi için umut verici bir çerçevedir.	

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Avusturya (2017)	Evet	Hayır, sadece çoklu ayrımcılık biçimleri.	İltica sürecine ilişkin düzenlemeler. Tavsiye 1'de sığınmacı kadınlara atıfta bulunulması.	Göç konusuna odaklanın. İltica prosedürlerinde ifşaata ilişkin konular. Aile görüşmeleri ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı. Zorla evlendirme ve kadın sünneti vakalarında LBT Kadınlar üzerindeki spesifik etkiye atıfta bulunulmamaktadır	Queer Danışma merkezine referans - LGBTIQ mülteciler için karşılama ve destek. LGBTIQ'ların özel ihtiyaçlarına yönelik destek sağlayan temel bir bakım sistemi. Namus suçlarına da atıfta bulunulması ancak spesifik olarak LBT kadınlardan bahsedilmiyor.	
Belçika (2020)	Evet	Evet, trans, lezbiyen, biseksüel	Paragraf.2 çoklu ayrımcılığa adanmış öneriler.	Raporun 20. paragrafı. Çoklu ayrımcılıkla mücadele etmek. Kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik tedbirlerin daha geniş stratejilere entegre edilmesi n i n önemi. Verilerin toplanması ve araştırmanın teşvik edilmesi.	Erkekler ve kadınlar arasında eşitlik kurumu (güçlü ikili yol). Hizmetlere erişimde karşılaşılan zorluklarda LBT kadınlara atıfta bulunulmamaktadır.	Öz savunma kurslarına atıf - LBT kadınlara herhangi bir atıf var mı? Raporda yazılmamıştır.
Bosna Hersek (2022)	Evet	Evet, LBT kadınlar da	Kesişimsel şiddete maruz kalan kadın gruplarını etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda araştırma ve veri toplanmasını teşvik etmek ayrımcılık. Çeşitli ayrımcılık türlerinin yaygınlığını değerlendirmek için şiddet.	LBT kadınlar da dahil olmak üzere çeşitli kadın gruplarının özel kırılganlığı.		LGBTİ kişilerin maruz kaldığı ev içi şiddet: analiz ve öneriler. 2018.
Hırvatistan						devam ediyor

Kıbrıs	Hayır.	Evet ama özellikle LBT kadınlara yönelik değil.	Öneri No. 2 kesişimsel ayrımcılık.... gibi Ama LBT kadınlar değil.	Şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadeleye ilişkin kanun kadınlara karşı şiddet ve DV. Taciz ve ısrarlı takipten korunma yasası. Cinsiyetçilik ve cinsiyetçi tavırlarla mücadele kanunu.	İlkokul ve ortaokullarda ırkçılığa karşı davranış kuralları ortaokulda homofobi, transfobi, zorbalık, toplumsal cinsiyet klişeleri ve cinsiyetçiliği içerir.	Okullara ve öğretmenlere ayrıntılı rehberlik sağlanmaktadır.
--------	--------	---	--	---	--	--

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Danimarka (2017)	Evet	Evet, ancak LBT'ye özel bir atıf yok	Belirli bir şey yok	Belirli bir şey yok.	Bir uygulamaya atıf: özel ihtiyaçların sağlanmasına yönelik özel destek hizmetleri mültecilerin.	
Estonya (2022)	Evet	Evet, LBT kadınlar	Belirli ihtiyaçlara (engelli kadınlar, bağımlılık sorunları olan kadınlar, ulusal ve/veya etnik azınlıklardan göçmen kadınlar) yönelik bile özel bir şey yok. 14 no'lu kayıta, liste kapsamlı değildir (aşağıdakiler dahil ancak bunlarla sınırlı değildir için).	Belirli bir şey yok.	LBT kadınların ihtiyaç ve endişelerini ele almayı amaçlayan bir kampanya yok ancak dil azınlıklarına dikkat çekiliyor.	
Finlandiya (2019)	Evet, sadece bir kez lezbiyen	Evet, ancak spesifik gerekçelerden bahsetmeden (sadece 4. Maddeye atıfta bulunarak).	Profesyonellerin eğitimine ilişkin tavsiyede sadece "farklı hassas gruplara" atıfta bulunmaktadır.	Belirli bir şey yok.		Uluslararası Af Örgütü raporu (2021): Özellikle kadınlar engelliler, lezbiyenler, translar ve interseks kadınlar, belgesiz ve kayıtsız göçmen kadınlar ve yoksul kadınlar Fince bilenler uygun hizmetlerden dışlanma riski altındadır. 2023 yılında yeni bir yasa kabul edildi: bu yasa transların yasal olarak cinsiyet tanıma koşulu olarak üreme yetisinden yoksun bırakılması ve psikiyatrik tanı almaları için gereken şartları ortadan kaldırmaktadır.

						https:// rm.coe.int/contribution- dernek-hera-xxi- georgia/1680a3b9df
					İLGİNÇ KONULAR	
					İLGİNÇ KONULAR	

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ		DAHA FAZLA BİLGİ
Almanya (2022)	Evet	Evet, LBT kadınlar da	<p>LBT kadınları etkileyen şiddeti önlemeye ve bununla mücadeleye yönelik tedbirleri güçlendirmek; LBT kadınların bakış açısını politikaların tasarlanması, uygulanması ve izlenmesi; bu grupları temsil eden STK'larla yakın işbirliği; bu gruplara mensup mağdurların koruma ve destek hizmetlerinden yararlanma hakları konusunda farkındalıklarının artırılması; bu kadın grupları için koruma ve destek hizmetlerinin geliştirilmesi ve erişilebilirliğinin artırılması; bu kadın ve kız çocuklarının maruz kaldığı şiddete ilişkin araştırmaların desteklenmesi.</p> <p>31. Uzmanlık hizmetlerinin LBT kadınlara da hitap etmesini sağlayın; LBT kadınlara yönelik Diğer şiddet türleri ve mağdur grupları için uzman hizmetlerin sağlanması.</p> <p>33. Mevcut sığınma evlerinin sayısını artırın ve şiddet mağduru tüm kadınların - belirli bir kategori olarak LBT kadınlar da dahil olmak üzere - aile içi şiddet sığınma evlerine ücretsiz erişimini sağlayın.</p> <p>52. Kolluk kuvvetlerinin uzmanlaşmasının artırılması ve LBT kadınlara karşı duyarlılık.</p>	<p>Bir eyaletten diğerine farklılıklar hizmetlere erişim açısından (ancak LBT kadınları etkileyip etkilemediği).</p>	<p>LBT kadınlar ve diğer gruplar için yasal ve pratik engeller ve adalete erişim konusunda belge eksikliğine atıfta bulunmaktadır (s. 16). Almanya'da LBT kadınlarla çalışan STK'lar trans kadınların şu sorunlarla karşılaştığını bildirmektedir uzmanlık hizmetleri almakta zorlanmaktadır. Danışmanlık hizmeti sunan çok sayıda STK bulunmaktadır ve LBT kadınlara destek sunarken, kaçının şiddet deneyimleri için uzman desteği sağlayabileceği belirsizdir (para. 165).</p>	<p>Özellikle kadınlara yönelik cinselleştirilmiş şiddet, fuhuşa zorlama ve insan ticareti konularında araştırma ve veri toplamaya yönelik önemli bir ihtiyaç bulunmaktadır. cinsel sömürü, zorla evlendirme, genital mutilasyon, lezbiyen kadınlara ve interseks çocuklara yönelik şiddet ve istenmeyen kısırlaştırma gibi konularda bilgi toplanmaktadır. devlet veya görevlendirilmiş kurumlar. Kadın hakları avukatları derneği tarafından hazırlanan bir raporda. https://rm.coe.int/report-on-german-women-lawyers-association/1680a14184</p>

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Yunanista n (henüz mevcut değil)						İnterseks kişileri nefret söyleminden koruyacak yasa. LGBTQI+ eşitliği için ulusal stratejik plan. Intersex Yunanistan tarafından hazırlanan 2022 raporu: İnterseks kadınlara tıbbi personel tarafından "anormal kadın" muamelesi yapılması; nefret söyleminin raporlanmaması; ihtiyaç profesyoneller için özel eğitim; eğitim ve öğretimde eylem ihtiyacı; kuruluşlar Şiddet mağduru kadınların desteklenmesi genişletilmelidir tüm kadınlara desteklerini sunarlar.

İzlanda (2022)	Evet	Evet, LBT kadınlar da	LBT kadınlara atıfta bulunulmamaktadır. Farkındalık artırma kampanyaları, kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan veya bu riski taşıyan kadınları ve kız çocuklarını kapsmalıdır. 47. Ağırlaştırıcı nedenler arasında - belirli koşullar tarafından savunmasız hale getirilen kişi. 49. Toplumsal cinsiyet perspektifi + usulüne uygun kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan kadınların farklı durumlarını göz önünde bulundurmalıdır. 53. Kadın örgütleri (LBT kadınlara atıfta bulunulmamaktadır) resmi olarak risk değerlendirmesine dahil edilmiştir ve risk yönetimi süreci.	Belirli bir şey yok. Kadına yönelik şiddet vakalarının işleme konulmasında gecikmeler. Eyalet çapında, günün her saati hizmet veren bir yardım hattı bulunmamaktadır.		Gölge raporlar sadece "erkek" ve "kadın" verilerini içeren ikili bir yapıya sahiptir.
-------------------	------	-----------------------	--	---	--	---

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
İrlanda					Devam eden süreç Çoklu gölge raporlar	<p><u>Intersex Ireland tarafından hazırlanan rapor:</u> İrlanda'da translara özel sağlık hizmetleri mevcut değildir. İnterseks kişiler sıklıkla transsanılmakta ve makul bir açıklama yapılmaksızın hizmet almayı reddetmektedir.</p> <p><u>Dublin tecavüz kriz merkezi tarafından hazırlanan rapor:</u> mağdurların/hayatta kalanların hizmetlere erişiminin önünde bir veya daha fazla engel olabilir, örneğin (...) LGBTQI statüleri. <u>İrlanda Kadına Yönelik Şiddet Gözlemevi:</u> özellikle (...) LGBTQIA+ nüfusla çalışan uzman hizmetleri, ayrıştırılmış toplama yöntemlerinin ve kapsamının tasarlanmasına ve sürece dahil edin</p> <p>Yeterli finansman yoluyla koleksiyonun kendisi.</p> <p><u>Engelli Kadınlar İrlanda:</u> Aşağıdakileri sağlamak için bir strateji oluşturulması Yaşa uygun, gerçeklere dayalı, LGBTQIA+ kapsayıcı cinsiyet, rıza ve ilişkiler eğitimi, gündüz hizmetlerini kullanan ve toplu ve kurumsal ortamlarda yaşayan çocuklar, gençler ve engelli yetişkinler için erişilebilir ve mevcuttur cinsel istismarın tarihsel inkârını ele engelli bireylere eğitim.</p>

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
İtalya (2019)	Evet	Evet, LGBTİ topluluk	<p>Paragraf 2 tavsiyeler: Kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan veya kalma ihtimali olan kadınları etkileyen şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadeleye yönelik tedbirlerin güçlendirilmesi; bu kadınların bakış açısının politikaların belirlenmesi, uygulanması ve izlenmesine entegre edilmesi;</p> <p>Onları temsil eden STK'larla yakın işbirliği; bu kadın gruplarına mensup mağdurların koruma ve destek hizmetleri hakları konusunda farkındalıklarının artırılması; erişilebilirliğin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi</p> <p>Bu kadın gruplarına yönelik koruma ve destek hizmetlerine erişim sağlamak; bu kadın ve kız çocuklarının maruz kaldığı şiddete ilişkin araştırmaları desteklemek; bu kadın ve kız çocuklarının maruz kaldığı şiddetin özenle önlenmesi, soruşturulması, cezalandırılması ve bu gruplara mensup mağdurlara tazminat sağlanması için gereken özeni gösterme yükümlülüğünün etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak</p>	<p>Cinsel şiddet mağdurları için tecavüz krizi ve tecavüze uğrama krizi şeklinde uzman destek hizmetlerinin sağlanmasındaki eksiklik / veya cinsel şiddet yönlendirme merkezleri. LBT kadınlara özel bir şey yok.</p>		<p>GREVIO raporunda eşcinsel yardım hattından bahsedilmemiştir. Yakın zamanda yardım hattına erişimle ilgili veriler. https://gaycenter.it/omobitransfobia-gay-help-line-21-000-i-contatti-il-416-riceve-violenza-in-famiglia/</p> <p>Devam eden bir araştırma https://survey.istat.it/ist02740 discriminazioni lavorative nei confronti delle persone trans e non binarie e sugli episodi di discriminazione che possono aver vissuto in Italia in vari contesti della vita quotidiana (trans ve nonbinarylere karşı iş yerinde ayrımcılık ve günlük hayatta maruz kalınan ayrımcılıklar).</p>

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Malta (2020)	Evet.	Evet.	1. Tüm şiddet türlerine ilişkin uygulamaların geliştirilmesi ve 2. Kesişimsel ayrımcılık		Koordinasyon organının LGBT toplumundan bir temsilci içermesini memnuniyetle karşılar	
Monaco (2018)	Hayır	Evet.	8. Kadına y ö n e l i k şiddetle ilgili verilerin toplanmasını her düzeyde sistematik hale getirmeli ve kolaylaştırmalı ve bu verileri İS'nin terminolojisini yansıtacak şekilde yayınlamalıdır: asgari gereklilik olarak, bu tür veriler cinsiyet, yaş, şiddet türü, failin mağdurla ilişkisi ve coğrafi konumun yanı sıra ilgili görülen diğer faktörler, engellilik gibi.			İki sayfa - çok az şey yapıldı ve söylendi.

Karadağ (2019)	Hayır	Evet- ama LBT yok	DV'nin IC tanımını benimseyin Aktif olarak devam eden tutum, inanç ve davranışların üstesinden gelmek için pratik adımlar atın aile içi şiddete karşı kolluk kuvvetlerinin müdahalesini engelleyen uygulamalar. Profesyonellerin eğitiminin ... sistemik ve zorunlu olmasını sağlamak hakkında kapsamlı eğitim Kadına yönelik şiddetin farklı tezahürleri ve bunların temel nedenleri.	Şiddetin cinsiyete dayalı doğasının çok az anlaşılması Tecavüz ve cinsel şiddetle ilgili tabular		Gölge raporlar
-------------------	-------	----------------------	---	---	--	----------------

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Norveç (2022)	Evet	Evet.	Uygulama 4.3 Veri toplama Hollistik yaklaşım 2. Kişiler arası şiddete maruz kalan veya kalabilecek olan kadınlara yönelik şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için tedbirler uygulamak ayrımcılık.... dahil olmak üzere LBT kadınlar 16.Özellikle cinsel şiddet ve diğer biçimlerle ilgili kırılmalığın kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet resmi olarak değerlendirildi.		Kişisel özelliklere bakılmaksızın tecavüzü siber şiddeti de içerecek şekilde değiştirin	Eşitlik ve Ayrımcılık Karştı Ombud tarafından hazırlanan gölge rapor: LGBTİ+ cezaevi mahkumlarının hakları.
Bu Hollanda (2020)	Açıkça değil	Evet, ama LBT yok	Uygulama 4.3 Veri Toplama ¹ Psikolojik şiddet, cinsel şiddet, cinsel istismar suçlarını gözden geçirin taciz, zorla evlendirme ve kadın sünneti Alınan önlemlerin şiddet kavramını daha açık bir şekilde yansıtmasını sağlamak Bağımlılık ilişkileri içinde ve dışında kadınlara karşı temelli	Grevio cinsiyet ayrımı gözetmeyen hükümleri sorunlu buluyor ve ÇOĞU tavsiye bu noktaya ilgilidir- gözden geçirin.... etkiyi analiz edin	Grevio, şiddet riski altındaki grupların karşılaştığı kesişen meseleler de dâhil olmak üzere kanıta dayalı politika oluşturulmasını sağlamak amacıyla kadına yönelik şiddet alanındaki tedbir ve politikaların araştırılması ve değerlendirilmesine güçlü bir şekilde odaklanılmasını memnuniyetle karşılamaktadır.	Gölge rapor AIDS FONU/ STI aids hollanda COL Hollanda, Lezbiyen kadınların hakları için savunuculuk, eşcinsel erkekler, biseksüeller, translar ve interseksler; Transgender network Netherlands- LBT haklarına ilişkin politika ve uygulamadaki boşluklar bölümü

1Veri toplama - bazen cinsiyet ayrımı gerektirir; diğerleri cinsiyet gerektirir. Çoğu zaman LBT'ye yönelik TCDS hakkında spesifik veri vermez/ sağlamaz/ talep etmez özellikle kadınlar. Ayrıca IVP'nin nasıl algılandığı ile de bağlantılı olabilir - GBV olarak mı yoksa DV olarak mı?

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK ATIF ARASINDALIK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR AŞAĞIDAKİLERE ATIFTA BULUNUR IC-CP)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Polonya (2021)	Evet.	Evet.	<p>Erişimde çoklu ayrımcılık biçimlerinin ele alınması</p> <p>Bazı kadın gruplarının karşılaştığı koruma ve destek: (...) LBT kadınlar</p> <p>Sivil toplum kuruluşlarının rolünü tanımak Bireylerin zihniyet ve tutumlarındaki değişiklikleri teşvik etmek.</p> <p>14. Ceza Kanunu hükümlerinin her türlü yakın partner şiddetine uygulanmasını, eski partnerler ve eşler de dahil olmak üzere birlikte yaşamayan partnerler arasındaki yakın partner şiddetine yeterli şekilde müdahale edilmesini sağlayın.</p> <p>Siğınma prosedürlerinin toplumsal cinsiyete duyarlı olmasını ve şiddet deneyimlerinin etkili bir şekilde taranmasını sağlayın... özellikle sınır geçiş noktalarında</p> <p>Belarus ve Ukrayna</p>		<p>GREVIO ve CP'nin Ceza Kanunu hükümlerinin eşler arası şiddetin her türüne uygulanmasını sağlamak üzere devlete çağrıda bulunması ilginçtir.</p>	<p>AI tarafından hazırlanan gölge rapor - belirli bir şey yok</p>

Portekiz (2019)	Evet.	Evet.	STK'lara verilen desteğin güçlendirilmesi Her türlü şiddet mağdurunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere uzman destek hizmetleri ve sığınma evlerine verilen desteğin, aşağıdakilerle yakın işbirliği içinde daha da geliştirilmesi ve artırılması STK'lar	Kapsamlı araştırma projelerine ve kadına yönelik şiddetin yaygınlığının halk arasında tanınmasına yönelik çabaları memnuniyetle karşılar ve hedeflenen kitleler	Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin her türüyle mücadele, toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTI haklarına yönelik tedbirleri birleştiren uzun vadeli strateji	Gölge rapor
-----------------	-------	-------	--	---	--	-------------

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR IC-CP'YE ATIFTA BULUNUR)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Romanya (2022)	Evet.	Evet	Veri toplamayı iyileştirmek Güçlü temellere dayalı koordinasyon ve işbirliğini geliştirmek Kadın derneklerinin katılımı... tecavüz ve cinsel şiddet, zorla evlendirme, ısrarlı takip ve cinsel taciz mağdurlarının özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmış koordinasyon ve işbirliği için kurumsallaşmış yapıların oluşturulmasını sağlamak. STK'lara daha fazla destek sağlanması Daha fazla araştırma ve nüfusa dayalı anketler yoluyla, her türlü gibi savunmasız kadın gruplarını etkileyen şiddetin yanı sıra kadına yönelik şiddetin (...) LBT kadınlar		ev içi şiddet tanımına siber şiddeti de dahil eder	Gölge raporlar

San Marino (2022)	Hayır	Evet.	Farkındalık artırma çabalarını sürdürmek... herkesin erişebileceği düzenli kampanyalar yürütmek ve kadınlar da dahil olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesine yönelik programlar çoklu ayrımcılık riski			
-------------------	-------	-------	--	--	--	--

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERANS LBT NB	AÇIK REFERANS KESİŞİMSELLİK	TAVSİYELER IC-CP	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
Sırbistan (2020)	Hayır	Evet.	<p>Politika belgelerinde, kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan kadınların durumunun ve yardım aramada karşılaştıkları özel engellerin ele alınmasının önemini kabul edilmesini memnuniyetle karşılar</p> <p>İS'nin uygulanmasında cinsiyete dayalı bir bakış açısının uygulanmasını geliştirmek Yeni bir IC'nin benimsenmesini takip etmek kadına yönelik şiddetin her türüne ilişkin kapsamlı ulusal strateji... kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan kadınların özel ihtiyaçlarını tam olarak yansıtabilecektir.</p> <p>Yasal vasiler ve tıp uzmanları arasında kadınların haklarına daha fazla saygı gösterilmesini sağlamak tıbbi prosedürlerle ilgili olarak bilgilendirilmiş ve özgür karar verme kürtaj veya kısırlaştırma gibi</p>	<p>İS'yi ayrımcılık yapmadan uygulayın. Toplumsal cinsiyet temelli uzman destek hizmetlerinin sunulmasını sağlamak yaklaşımı ve sığınma evlerinin yaygınlaştırılması ve tüm kadınların fiili erişiminin sağlanması...</p> <p>Yasal vasiler ve tıp uzmanları arasında kadınların aşağıdaki gibi tıbbi prosedürlerle ilgili olarak bilgilendirilmiş ve özgürce karar vermelerine daha fazla saygı gösterilmesini sağlamak kürtaj veya kısırlaştırma, özellikle de engelli kadınlar söz konusu olduğunda.</p>	<p>GREVIO'nun Sırbistan'ın "şiddetin farklı biçimlerini önleme ve bunlarla mücadele etme" çabalarını memnuniyetle karşılaması sorunludur. Sırbistan'daki kadınların erkeklerin ellerinde yaşadıkları". Zorla Evliliğe son verme stratejisini memnuniyetle karşılıyor</p>	<p>Vatandaşların Koruyucusu da dahil olmak üzere gölge raporlar</p>

Slovenya (2021)	Hayır	Hayır	Sistemantik ve zorunlu başlangıç ve hizmet içi eğitimlerin sağlanması, ilgili tüm profesyoneller için toplumsal cinsiyet yaklaşımının dahil edilmesi her türlü suçun mağdurları ve / veya faileri ile ilgilenen sözleşme kapsamındaki şiddet			
--------------------	-------	-------	---	--	--	--

ÜLKE VE TARİH	AÇIK REFERAN S LBT NB	AÇIK REFERAN S İNTER-BÖLÜM-ALİTE	TAVSİYELER (PARAGRAFLAR AŞAĞIDAKİLERE ATIFTA BULUNUR IC-CP)	YÖNETİCİ ÖZETİ	İLGİNÇ KONULAR	DAHA FAZLA BİLGİ
İspanya (2020)	Hayır	Evet.	Kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan kadınları etkileyen şiddetle mücadeleye yönelik tedbirlerin güçlendirilmesi Bağımsız kadın kuruluşlarının uzmanlığının tanınmasının güçlendirilmesi diğerlerinin yanı sıra Roman toplumundan kadınlar da dahil olmak üzere kuruluşlar.... (LBT yok) Toplumsal cinsiyete duyarlı sığınma prosedürlerinin ve deneyimler gibi hassas durumların taranmasının sağlanması toplumsal cinsiyete dayalı şiddet riski.		Farklı topluluklarda eşit olmayan koruma.	

İsveç	Hayır	Evet.	İS'nin ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını sağlamak	için danışmanlık hizmetlerinin kurulması ve desteklenmesine yönelik çabaları memnuniyetle karşılar. "onurla ilgili şiddete" maruz kalan herkes.	Sorun şu ki toplumsal cinsiyete dayalı şiddet dar anlamda "erkek şiddeti" olarak anlaşılmaktadır. Kadınlara karşı Herkes için danışmanlık hizmetlerinin varlığı "namusa dayalı şiddet" yaşayan (LBT kadınlara atıfta bulunulmamasına rağmen yapılır).	
-------	-------	-------	--	--	---	--

İsviçre	Evet.	Evet.	Kesşimsel ayrımcılığa maruz kalan kadına yönelik şiddeti önlemek ve bununla mücadele etmek için önlemler alın... LBT Mevzuat, politika ve tedbirlerin toplumsal cinsiyet boyutunu tam olarak içermesini ve kadına yönelik şiddet ile yapısal eşitsizlik arasındaki bağlantıyı kabul etmesini sağlamak. Olumsuz toplumsal cinsiyet klişelerine karşı çıkın.	Önemeye yönelik bir yaklaşım benimsemek ve Politikalar oluşturulurken, uygulanırken ve iyileştirilirken kesşimsel ayrımcılığa maruz kalan kadınların bakış açısını dikkate alarak, kesşimsel ayrımcılığı ele alan kadına yönelik şiddetle mücadele destek hizmetlerine erişim	Farklı Kantonlarda eşitsiz koruma, erişim ve destek hizmetleri	Gölge rapor. Organisation Suisse des lesbiennes (IVP); Service pour les droits humains (zorla evlilik ve heteronormativite); InterAction (interseks GM ve kısırlaştırma için sıfır tolerans), Fédération Solidarité Femmes de Suisse et Liechtenstein (LGBTI erişilebilir olmayan sığınma evleri)
---------	-------	-------	--	---	--	---

EK III KAYNAKÇA VE BAŞVURULAN RAPORLAR

KURUMLAR/ KURULUŞLAR

BM (2021) A/76/152, *Informe del Experto Independiente sobre la protección contra la violencia y la discriminación por motivos de orientación sexual o identidad de género*, Víctor Madrigal Borloz, http://institucional.us.es/binasex/wp-content/uploads/2022/04/Madrigal-Borloz_2021_Proteccion-contra-la-violencia-y-la-discriminacion-por-orientacion-sexual-NU.pdf

AVRUPA KONSEYİ

COE (2022) *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Önlemlerin Ayrımcılık Yapmadan Uygulanmasının Sağlanması: İstanbul Sözleşmesi Madde 4, Paragraf 3*, Lorena Sosa ve Ruth Mestre i Mestre tarafından hazırlanan rapor.

AK & UNESCO (2018), *Okulda güvende: Avrupa'da cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi veya cinsiyet özelliklerine dayalı şiddete karşı eğitim müdahaleleri*, <https://rm.coe.int/prems-125718-gbr-2575-safe-at-school-a4-web/16809024f5>

AK (2016), *Tüm çocuklar için eşit fırsatlar: Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTI) çocuk ve gençlere ayrımcılık yapılmaması*, 2016. <https://rm.coe.int/16806a8d8f>

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Komitesi, (2021) *Avrupa'da LGBTİ bireylere karşı artan nefretle mücadele*. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (2021), Eşitlik ve Ayrımcılıkla Mücadele Komitesi, *Sözde namus suçlarıyla mücadelenin güçlendirilmesi*.

AVRUPA KONSEYİ GREVIO

GREVIO (2021), *Kadına yönelik şiddetin dijital boyutuna ilişkin Birinci Genel Tavsiye Kararı*, <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>

Devlet raporları (yönetici özeti ve tavsiyeler): Arnavutluk, Andorra, Avusturya, Belçika, Bosna Hersek, Hırvatistan, Kıbrıs, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan (henüz mevcut değil), İzlanda, İrlanda (henüz mevcut değil), İtalya. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work>

GREVIO (2022) GREVIO temel değerlendirme raporlarının Orta Vadeli Yatay Gözden Geçirmesi <https://rm.coe.int/prems-010522-gbr-grevio-mid-term-horizontal-review-rev-february-2022/1680a58499>

AB (2020), *LGBTIQ Eşitlik Strateji*, https://commission.europa.eu/document/5100c375-87e8-40e3-85b5-1adc5f556d6d_en

FRA (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı)

FRA (2020), *LGBTİ eşitliği için gidilecek uzun bir yol - Teknik Rapor*, Lüksemburg, Yayınlar Ofisi, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-technical-report_en.pdf adresinde

FRA (2020), *LGBTİ anket veri gezgini*, <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer> adresinde

FRA (2014), *AB'de Trans Olmak. AB LGBT anket verilerinin karşılaştırmalı analizi*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-being-trans-eu-comparative-0_en.pdf adresinde

FRA (2015), *AB'de cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet özellikleri temelinde ayrımcılığa karşı koruma. Karşılaştırmalı yasal analiz*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/protection_against_discrimination_legal_update_2015.pdf adresinde

INED Fransa (2020) *Violences intrafamiliales : les filles et les jeunes LGBT plus touchés*, https://juridique.defenseurdesdroits.fr/doc_num.php?explnum_id=19717

Belçika Kadın Erkek Eşitliği Enstitüsü (2017), *Belçika'da Trans Olmak*, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/118_-_being_transgender_in_belgium.pdf

Eşitlik Bakanlığı. Dirección general de diversidad sexual y derechos LGTBI. Gobierno de España (2022), *Estudio sobre las necesidades y demandas de las personas no binarias en España*, http://institucional.us.es/binasex/wp-content/uploads/2022/11/Estudio_no_binarios_accesibilidad.pdf

Toplumsal Cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yasağı alanında Avrupa Hukuk Uzmanları Ağı (2018), *Adalet ve Tüketiciler Genel Müdürlüğü, Avrupa'da trans ve interseks eşitliği- karşılaştırmalı bir analiz*, Marjolein van den Brink ve Peter Dunne tarafından hazırlanan rapor.

Mahon,P., Graf, AL., Zimmermann, N. (2022) *Interdiction de discriminer et champ d'application de la Convention d'Istanbul. Avis de droit établi à la demande du Bureau fédéral de l'égalité entre femmes et hommes, Département fédéral de l'intérieur, Suisse.*

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Uluslararası Af Örgütü İtalya (2020), *Barometro dell'Odio. Sessismo da tastiera*, <https://d21zrvtkxtd6ae.cloudfront.net/public/uploads/2020/03/15212126/Amnesty-Barometro-odio-aprile-2020.pdf> .

Deutschejuristennbund (2021), *Alman Kadın Avukatlar Birliği'nin (djb) İstanbul Sözleşmesi'nin Almanya'da Uygulanmasına İlişkin Raporu*, GREVIO'ya rapor <https://rm.coe.int/report-on-german-women-lawyers-association/1680a14184>

Dublin Tecavüz Krizi (2022), *GREVIO'ya gölge rapor*, <https://rm.coe.int/dublin-rape-crisis-centre-grevio-shadow-report/1680a81394>

EL*C

EL*C (2023), *Görünmezi Görünür Kılmak: yaşlı lezbiyenlerin yaşam deneyimlerinin analizi*, <https://europeanlesbianconference.org/wp-content/uploads/2023/03/Making-the-Invisible-Visible-an-analysis-of-older-lesbians-lived-experiences-ELC-research.pdf>

EL*C (2022), *A bitter pill to swallow. Gaps and discriminations in healthcare for lesbians*, <https://europeanlesbianconference.org/a-bitter-pill-to-swallow-gaps-and-discriminations-in-healthcare-for-lesbians/> adresinde

EL*C ve ILGA (2022), *Kesişmeler. FRA LGBTI II Anket Verilerine Dalış*, <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2022/09/FRA-Intersections-Report-2022-Lesbians.pdf> adresinde

EL*C (2021), *Resistance as a Way of Living*, <https://europeanlesbianconference.org/wp-content/uploads/2021/06/Covid-Report-final-1.pdf>

EL*C (2021), *Lesbophobia, An intersectional form of violence*, <https://europeanlesbianconference.org/wp-content/uploads/2021/10/Lesbophobia-3.pdf>

EL*C (2021), *The Hidden Factor: a Gender analysis of Lesbians' struggles. EL*C'nin BM Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Bağımsız Uzmanı'nın toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği hakkındaki raporuna katkı çağrısına yaptığı başvuru*, <https://europeanlesbianconference.org/wp-content/uploads/2021/03/ELC-submission-UN-IE-SOGI.pdf>

EL*C, ILGA-Europe, TGEU, Organisation Intersex International Europe (OII Europe) ve European Gay & Lesbian Sport Federation (EGLSF) (2021), *Sporda LBT kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık*, <https://europeanlesbianconference.org/wp-content/uploads/2021/08/20210810-violence-and-discrimination-against-LBT-women-in-sport-2.pdf>

EL*C (2018), *Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Yönelik Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılıkla Mücadele Tedbirlerine İlişkin Cm/ Rec (2010)5 Sayılı Tavsiye Kararının Uygulanmasının İzlenmesi*, <https://europeanlesbianconference.org/wp-content/uploads/2019/01/European-Lesbian-Conference-IMPLEMENTATION-MONITORING-RECOMMENDATION-CMREC-20105-CoE-SOGI-UNIT.pdf>

Eşcinsel Yardım Hattı (2023), Homotransfobi ile ilgili verilerin yayınlanması, <https://www.ansa.it/sito/notizie/politica/2023/05/17/omofobia-gay-help-line-21mila-contatti-2d8d2089-5017-4398-ad1d-99d8686aba43.html>

GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH) (2022), *Brief, Toplumsal cinsiyete dayalı çevrimiçi şiddetin kadınların ve kız çocuklarının siyasi ve toplumsal katılımı üzerindeki etkisi*, https://gender-works.giz.de/wp-content/uploads/2022/05/GIZ_2022_EN_Briefing-Paper_The_influence-of-GBOV-on-political-and-societal-participation-of-women-and-girls.pdf

HERA XX (tarihsiz), *Gürcistan raporu için GREVIO'ya sunulan gölge rapor*, <https://rm.coe.int/contribution-association-hera-xxi-georgia/1680a3b9df>

İNSAN HAKLARI İZLEME ÖRGÜTÜ

HRW (2023), *İşte bu yüzden aktivist olduk. Lezbiyen, Biseksüel ve Queer Kadınlara ve Nonbinarylere Yönelik Şiddet*, Erin Kilbride tarafından hazırlanan rapor. https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2023/02/global_lbq0223_web.pdf

HRW (2011) *Bedenleri kontrol etmek, kimlikleri inkar etmek- Hollanda'da translara yönelik insan hakları ihlalleri*, <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/netherlands0911webwcover.pdf>

HRW ve ILGA (1998) *KAMU SKANDALLARI: Romanya'da Cinsel Yönelim ve Ceza Hukuku*, İnsan Hakları İzleme Örgütü ve Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu tarafından hazırlanan bir rapor <https://www.hrw.org/legacy/reports97/romania/Romsex2.htm#1.%20ÖZET%20AND>

ILGA

ILGA (2020) *Devlet destekli Homofobi. Rıza gösteren yetişkinler arasındaki eşcinsel cinsel eylemleri suç sayan yasalara ilişkin bir dünya araştırması*, <https://ilga.org/state-sponsored-homophobia-report> adresinde

ILGA Europe (2022) *Avrupa'da non binary kayıt modelleri*, <https://ilga-europe.org/files/uploads/2022/04/non-binary-gender-registration-models-europe.pdf>

ILGA Europe (2023) Avrupa ve Orta Asya'da lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks kişilerin insan hakları durumunun yıllık değerlendirmesi, <https://www.ilga-europe.org/report/annual-review-2022/> adresinde

KYŞ Ulusal Gözlemevi (2022), GREVIO'ya gölge rapor, <https://rm.coe.int/shadow-report-submitted-by-national-observatory-on-violence-against-wo/1680a9f524>

Intersex Greece (2022), "Yunanistan'da İnterseks Kadınlara Yönelik Şiddet" konulu Gölge Rapor, GREVIO'ya sunulmuştur, <https://rm.coe.int/greece-2022-shadow-report-grevio-cbr/1680a675f7>

Intersex Ireland (2022), "İrlanda'da İnterseks Kadınlara Yönelik Şiddet" konulu Gölge Rapor, GREVIO'ya sunulmuştur, <https://rm.coe.int/grevio-2022-shadow-report-intersex-ireland/1680a87427>

Ahlenback, V. (2022) *Ending Violence Against LGBTQI+ People: Küresel kanıtlar ve neyin işe yaradığına dair ortaya çıkan içgörüler*, Politika Özeti, Şiddeti Bitirme Yardım Masası, Londra Birleşik Krallık , at

Kuzey Kafkasya'nın Queer Kadınları Projesi (2018), Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kafkasya bölgesinde Lezbiyen, Biseksüel ve Transeksüellere yönelik şiddet, <https://www.nhc.no/content/uploads/2019/02/Violence-against-LBT-women-in-North-Caucasus.pdf>

Sarajevo Open Centre (2018), *Lgbti Bireylerin Maruz Kaldığı Aile İçi Şiddet: Analiz ve Öneriler*, https://soc.ba/site/wp-content/uploads/2018/11/HRP-ENG-nasilje-nad-LGBTI-osobama_FINAL-web.pdf

DAHA FAZLA AKADEMİK ARAŞTIRMA

Arruzza C.; Bhattacharya T., Fraser N. (2019), *Manifiesto de un feminismo para el 99%* Barcelona: Herder.

Bakhtadze K. (2022), *Gürcistan'da Yasal Cinsiyet Tanıma*. Politika Belgesi.

Barrère M. (2018), *Ayrımcılık karşıtı hukuk felsefeleri. Hangi yasa ve hangi ayrımcılık? Ayrımcılıkla mücadele hukukuna karşı hegemonik bir bakış*, AFD, XXXIV, s. 11 ss.

Bayrakdar, S., Andrew K., (2023), 'Almanya, Portekiz ve Birleşik Krallık'ta LGBT ayrımcılığı, tacizi ve şiddeti: Niceliksel karşılaştırmalı bir yaklaşım', *Current Sociology* 2023, Vol. 71(1) 152-172. DOI: 10.1177/00113921211039271

Belavusau U. (2023), *LGBT+ Kişilere Yönelik Dönüştürme Uygulamaları*. Avrupa Parlamentosu.

Boulilla S. (2020), *Avrupa'da lezbiyenler için yaşanabilir hayatları ilerletmek. Kesişimsel zorluklar ve gelecekteki politika oluşturma*, Almanya Federal Aile İşleri, Yaşlılar, Kadınlar ve Gençlik Bakanlığı (BMFSFJ).

Confortini C. (2006), Galtung, Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet: The Case for a Peace Studies/Feminism Alliance, in Peace and Change 31 (3).

Crenshaw K. (1991), Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color, Stan L Rev 43, s. 1241 ss.

Davis, K. (2008) *Intersectionality as a buzzword: a sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful*, *Feminist Teori* 9 içinde.

De Vido S. ve Frulli M. (eds), Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele. İstanbul Sözleşmesi Üzerine Bir Yorum. Elgar. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/protection_against_discrimination_legal_update_2015.pdf

De Vido S., Sosa L. (2021), BİT destekli şiddet de dahil olmak üzere Avrupa ülkelerinde kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin cezalandırılması. EELN, Avrupa Komisyonu.

Fernandes, B. (2018), 'Queer Sınır Geçiciler: Pragmatic Complicities, Indiscretions and Subversions', D. Otto, *Queering international law* içinde, Londra: Routledge.

Gill V., Skelton T. (2003), Finding oneself, losing oneself: the lesbian and Gay 'scene' as a paradoxical space, in International Journal of Urban and regional research, 27:4, p. 849 ss.

Harding, S. (1991), *Kimin Bilimi? Kimin Bilgisi? Thinking from Women's Lives*, Ithaca, NY: Cornell Üniversitesi Yayınları.

Harding, S. (1998), *Bilim Çokkültürlü mü? Postkolonyalizmler, Feminizmler ve Epistemolojiler*, Bloomington, IN: Indiana Üniversitesi Yayınları.

Lopez Saez, M.A, RL Platero (2022), *Covid-19 pandemisi sırasında toplumsal cinsiyet ve cinsellik kavşağındaki İspanyol gençliği*, *European Journal of Women's Studies*, 29(1S).

Mestre i Mestre R. (2020), Exploring intersectionality: FGM/C at the Istanbul Convention, in Niemi J., Peroni L., Stoyanova V. (eds), *International Law and Violence against Women*. Avrupa ve İstanbul Sözleşmesi. Routledge.

Mestre i Mestre R. (2022), Trans Adalet Trans Ahlaki Paniklerle Savaşır, İnsan Hakları Çağı Dergisi 18, s. 59 ss.

Mijatović D. (2023), Tedavi edilecek bir şey yok: LGBTİ bireyler için sözde "dönüştürme terapilerine" son vermek. Avrupa Konseyi.

Otto D. (2018), 'Giriş: Embracing queer curiosity', D. Otto (ed.), Queering international law içinde. Routledge.

Peroni L. (2016), Göçmen Kadınlara Yönelik Şiddet: Postkolonyal Feminist Bir Mercekten İstanbul Sözleşmesi. Feminist Hukuk Çalışmaları 24 (1), s. 49-67.

Peroni L. (2023). 'Article 4', De Vido S., Frulli M. (eds), Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, A Commentary on the Istanbul Convention içinde. Elgar.

Poirier Fanny ve diğerleri (2018) 'Non-binarité et transidentités à l'adolescence: une revue de la littérature', Neuropsychiatr Enfance Adolesc, <https://doi.org/10.1016/j.neurenf.2018.08.004>https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/protection_against_discrimination_legal_update_2015.pdf

Rabe H., Ünsal N. (2016), Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin 10. Maddesinin uygulanması - ulusal koordinasyon organlarının kurulması, Farklı uluslararası insan hakları anlaşmaları kapsamında kurulan organlarda karşılaşılan ortak zorluklar ve alınan derslere ilişkin analitik rapor. Avrupa Konseyi, s. 30.

Rodriguez Ruiz B. (2022), Normatif olmayan kimliklerin tanınmasında tehlikede olan şey, İnsan hakları dergisi, 18, s. 39-58.

Rollè L., Giardina G., Caldarera A. M, Gerino E. ve Brustia P. (2018)'When Intimate Partner Violence Meets Same Sex Couples: Aynı Cinsiyetten Yakın Partner Şiddeti Üzerine Bir İnceleme', *Front. Psychol.* 9:1506. doi: 10.3389/fpsyg.2018.01506

Schneider A. ve diğerleri (2019), Gender Matters. Gençleri etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ele alınmasına ilişkin el kitabı, ikinci baskı, Avrupa Konseyi.

Scott J. (1986), Gender a useful category of historical analysis, in *The American Historical Review* 91 (5), p. 1053 ss.

Sosa L., Mestre i Mestre R. (2022), 'Kadınlara ve aile içi şiddete karşı önlemlerin ayrımcı olmayan bir şekilde uygulanmasının sağlanması: İstanbul Sözleşmesi'nin 4. maddesinin 3. paragrafı', Kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi üzerine makaleler derlemesi, Avrupa Konseyi.

Sosa L., Mestre i Mestre R.(2023),The Istanbul Convention From An Intersectional Perspective, De Vido S., Frulli M. (eds), Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence içinde, cit.

Stojanovski, Kristefer, King E.J., Bondikjova V. ve Antonio M. (2022), *Stigma shapes lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer person's mental health and experiences with mental health services in North Macedonia*, *Global Public Health*, 17:6, 857-869, DOI: [10.1080/17441692.2021.1896767](https://doi.org/10.1080/17441692.2021.1896767)

Vázquez García R. (2022), Making sense of it. Demokrasi ve (feminizm) neden ikiliğin ötesine geçmelidir, *İnsan Hakları Çağı Dergisi* 18, s. 5 ss.

Viaggiani, G. (ed) (2015) *Domestic and Dating violence Against LBT Women in the Eu*, ISBN: 978-88-909905-1-9 <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/92082/1/Domestic%20and%20Dating%20Violence%20ENG%20copy.pdf>

Walby S. (2016), Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle ilgili veri toplama ve araştırmanın sağlanması: İstanbul Sözleşmesi Madde 11, Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi üzerine makaleler derlemesi, Avrupa Konseyi.

